

Reeds verschenen in deze serie:

- Deel 1 - In Genève geroepen - Uit Genève
verbannen - Naar Genève teruggeleid.
- Deel 2 - Op de oefenschool in Straatsburg.
- Deel 3 - De beproeving is hard.
- Deel 4 - Hij hield vast, als ziende de Onzienlijke
- Deel 5 - Als leraar in de wijngaard des Heeren
- Deel 6 - Calvijn als herder en vriend
- Deel 7 - Calvijns persoonlijk en huiselijk leven
- Deel 8 - Hoe beleefde Calvijn de staatkundige,
politieke en kerkelijke strijd in Duitsland?
- Deel 9 - Calvijn tussen lutheranen en zwinglianen
- Deel 10 - De strijd voor de reine, orthodoxe leer
naar Schrift en Belijdenis
- Deel 11 - Rome vervloekt de leer der Reformatie

P. Kuijt

Calvijns levenswerk belicht vanuit zijn brieven

deel 12: Een hoogstbelangrijke brief
aan keizer Karel V en de met
hem vergaderde Duitse vorsten.

B.V. UITGEVERIJ "DE BANIER" – UTRECHT

Calvijs levenwerk, belicht vanuit zijn brieven

XII. Een hoogstbelangrijke brief aan keizer Karel V en de met hem vergaderde Duitse vorsten.

Inleiding

Direct na zijn bekering kreeg Saulus van Tarsen van Godswege de boodschap: „Gij zult de Heere getuige zijn bij alle mensen, van hetgeen gij gezien en gehoord hebt.” (Hand. 22 : 15). We weten dat Saulus, o Heere, getuige is geweest, toen hij voor de groten der aarde werd gedaagd om getuigenis af te leggen van het werk, waartoe de Heere hem geroepen had.

Hetzelfde kan van Calvijn gezegd worden.

In dit twaalfde deeltje van de serie: Calvijs levenswerk, belicht vanuit zijn brieven, gaat het in feite slechts om één brief, die Calvijn op een zeer kritiek moment geschreven heeft aan de Duitse keizer, die met zijn rijksgroten vergaderde op de rijksdag te Spiers in het jaar 1545.

Toen we deze brief ontdekten, toegevoegd aan de oudste in het Nederlands vertaalde uitgave van de Institutie (van het jaar 1601) hebben we hem met grote verwondering gelezen en opnieuw in het geheel vertaald in hedendaags Nederlands.

Precies 200 folio-vellen vol. Te veel, te uitgebreid om op te nemen in deze serie.

We geven in dit twaalfde deeltje de hoofdzaken uit deze zeer belangrijke brief weer.

Calvijn heeft deze brief onder grote spanning geschreven. Tijdens zijn verblijf in Straatsburg (van 1498 tot 1541) had hij van zeer nabij kennis gemaakt met enerzijds de Duitse keizer, de Roomse vorsten, de machtige Duitse bisschoppen, de gezanten van de paus, anderzijds met de reformatorisch gezinde vorsten en de leidinggevende personen binnen de lutherse reformatie.

De verhouding tussen de paus en de keizer was zeer gespannen. De paus wilde niet anders, dan dat de keizer in zijn Duitse keizerrijk de lutherse reformatie met wortel en tak zou uitroeien. Maar de Heere had het zó beschikt, dat de keizer, die dat ook wel wilde (denk aan zijn vervolgingswoede in ons land) aan handen en voeten gebonden was, doordat hij steeds in oorlog was met

- Op Hem alleen moet ons oog geslagen zijn in alles, wat ons voor tijd en eeuwigheid van node is.

De ware dienst des Heeren eist van ons het aanroepen van Gods Naam alleen. Hem toebrengen alle lof en dank. Dat zijn getuigenissen van hart en mond, Hem opgedragen, tot Zijn eer.

Daarin is gelegen de ware heiliging van de Naam des Heeren. Dat is Hem toebrengen, de eerbied. Zijn Naam is waardig, verhoogd en verheven te worden.

Daar staat direct mee in verband de verloochening van onszelf, het verzaken van ons vlees en van de wereld, opdat we veranderd mogen worden tot de vernieuwing van ons verstand. Dan zullen we niet meer voor onszelf leven, maar zullen wij ons aan de Heere overgeven, opdat Hij ons regere en leide als met Zijn Hand.

Door de verloochening van onszelf worden we bekwaam gemaakt om Gods wil te gehoorzamen.

Dan regeert de vreze Zijns Naam in onze harten. Levenswandel en levensidealen worden dan gematigd.

De ware en oprechte dienst des Heeren, die Hij alléén goedkeurt en waarin Hij behagen heeft, bestaat in deze drie stukken. Dat leert niet alleen de Heilige Geest in geheel de Heilige Schrift, maar daarvan onderwijst ons het gevoelen der godzaligheid.

Drie trappen om tot de zaligheid te komen.

Naast het eerste stuk: 'hoe wordt de Heere recht geëerd en geëdiend,' noemden we het tweede stuk, dat zeer belangrijk is binnen de leer der Reformatie: dat de mensen wordt gepredikt, waarin alléén de zaligheid van hun zielen is gelegen.

De kennis der zaligheid kent drie trappen:

a. We moeten beginnen bij het gevoelen van eigen ellendigheid. Dat gevoelen moet ons zover brengen dat wij, in alle dingen dood liggende, de moed opgeven. Dit geschiedt, wanneer ons wordt aangewezen de oorspronkelijke en erfelijke verdorvenheid van onze menselijke natuur, die een fontein is van alle kwaad.

Uit die fontein komen voort: God niet vertrouwen, maar wantrouwen, wederspanningheid tegenover de Heere, hovaardigheid, gierigheid, boze geesten en allerlei begeerlijkheid.

Wij worden afgetrokken van alle oprechtheid en rechtvaardigheid. We blijven gevangen onder het juk van de zonden.

Ieder mens heeft van node, daaraan ontdekt te worden. Dan wordt de ontdekte zondaar beschaamd gemaakt vanwege al zijn persoonlijke schandelikheden. Hij gaat zichzelf mishagen. Al wat hij meent te hebben, gaat hij achten voor niet met al.

Daarna wordt deze zichzelf mishagende zondaar in zijn consciëntie gedaagd voor Gods rechterstoel. Hij belijdt zijn vervloeking. Hij ontvangt de boodschap, dat hij de eeuwige dood waardig is. Hij schrikt voor Gods gramschap tegen zijn zonden.

Dit is de eerste trap om tot de zaligheid te komen: de mens is verslagen, verbaasd, vol vertwijfeling aangaande de vraag of er nog enige hulp is voor het vlees.

En toch, deze zondaar of zondares verhardt zich niet tegen het rechtvaardige oordeel Gods.

Wel is hij of zij als verstijfd; maar niet zonder gevoel.

Wel benauwd, zuchtend van smart, verlangend naar medicijnen.

b. Van de eerste trap moet de ontdekte zondaar geleid worden naar de tweede. Dat geschiedt wanneer hij, door de kennis van Christus opgericht, weer tot zichzelf komt. Want de mens die op zulk een wijze, als we gezien hebben, zich vernederd heeft voor God, blijft niet anders over, dan dat hij zich keert tot Christus om van zijn ellende door Christus' genade verlost te mogen worden. Zo'n zondaar zoekt nu in Christus de zaligheid. Hij gaat de kracht en de heerlijkheid daarvan verstaan. Dat wil zeggen: hij erkent Christus als zijn enige Hogepriester, door Wie wij met de Vader verzoend worden. De Vader neemt de dood Zijns Zoons aan als de enig geldende offerande. Door deze offerande zijn onze zonden geboet, is aan Gods oordeel voldaan en is de ware en volkomen gerechtigheid verworven.

Geen sprake van, dat er tussen de Middelaar Gods en der mensen en ons iets gedeeld moet worden. Het is alléén door Gods genaderijk geschenk, dat de zondaar rechtvaardig is voor God.

c. Van deze trap moeten we opklimmen tot de derde trap. (Calvijn gaat op de vruchten hiervan in het vervolg nog breedvoerig in).

Wie zo wèl en grondig onderwezen is in de genade van Christus en mag delen in de vrucht van Zijn dood en opstanding, zodat hij zich met een vast en sterk vertrouwen op Christus mag verlaten, wie zo in Hem zeker mag weten Zijn eigendom te zijn, die bezit in Hem de gerechtigheid en het eeuwige leven.

Welke medicijnen gebruikt de Reformatie tot verbetering van de dwalingen en misstanden der valse kerk?

Bij onze arbeid hebben wij niet anders beoogd, dan dat de kerk mocht komen tot een wat betere toestand, dan waarin ze thans verkeert.

We hebben de belijdenis van ons geloof aan Uwe Majesteit

(Karel V) opgedragen. Dit zij alom bekend. Zij legt er een heerlijk getuigenis van af, dat wij ten onrechte overladen worden met zovele hatelijke scheldwoorden.

Trouwens, wij zijn tot nog toe altijd bereid geweest, rekenschap van onze leer af te leggen, zoals we daartoe ook heden nog bereid zijn.

Bij ons wordt niets geleerd, wat wij niet in het openbaar belijden. Wij staan ver van alle goddeloosheid. Vroom en onvroom kan dit weten.

De onze hebben hierin de kerk gediend. Ze hebben niet alleen de wereld (Calvijn bedoelt hier het geheel der roomse kerk) opgeroepen, de Heilige Schrift te gaan lezen, maar ze hebben er ook veel werk van gemaakt, het volk te brengen tot het kennen en het recht verstaan van de leer der waarheid, naar Schrift en belijdenis. Deze kennis achten we zeer profijtelijk en dient dan ook het volk vóór alle dingen te worden onderwezen. Daarom valt de nadruk op de prediking van de Heilige Schrift.

De leer, die naar de Schrift is en de wijze waarop wij de sacramenten bedienen, hebben wij ingesteld naar de zuivere regel van het goddelijke Woord.

Deze leer houdt in, dat de Heere door Zijn Geest en Woord de Zijnen kan schenken een vast vertrouwen omtrent hun zaligheid. Wij komen niet met een flauwe en onachtzame vermaning, dat de mensen God moeten dienen. Neen, wij prediken de eer van God nadrukkelijk en heerlijker dan dit eerder het geval was. Gods eer: het hoogste doel, óók van de bediening van Gods Woord en de sacramenten en ook in het ambtelijk regeren van de gemeente des Heeren.

De deugden Gods, waarin de eer des Heeren haar thans vertoont, maken wij in de prediking de gemeente bekend. En wij verheffen, zoveel dat ons gegeven wordt, de weldaden welke de Heere ons in Zijn genade bewijst. Daardoor worden de hoorders opgewekt, de Heere de eerbied te bewijzen, die Hij waardig is. Daarin alleen kan de Heere ware dankbaarheid worden bewezen en kan Hem alle prijs, eer en lof worden toegebracht.

Zo werkt de Heere door Zijn Geest in het hart der Zijnen een vast vertrouwen op Hem en komt het tot het aanroepen van Zijn heilige Naam.

Ieder wordt onderwezen, zichzelf te verloochenen, zijn wil te onderwerpen aan de gehoorzaamheid Gods en het eigen begeren te verzaken.

In het kort: de Heere wil op een geestelijke wijze door ons geëerd worden. Daarom moeten wij alle naarstigheid betrachten om Hem alle offeranden van onze geest te brengen, die Hij van

ons eist. Maar die Hij ook aanprijst.

De inhoud van de prediking der Reformatie

De zoëven genoemde vermaningen, die in de prediking tot de gemeente komen, zijn medicijnen tegen het diep verval der kerk. Zij maken ondermeer de inhoud onzer prediking uit. Want wat onze mensen ook mogen begeren, we wijzen hen er op, dat zij van niemand iets mogen verwachten dan van de Heere alléén.

Alléén op Zijn goedheid, barmhartigheid en genade moeten ze zich verlaten. Alléén bij Zijn waarheid, in het Woord geopenbaard moeten zij blijven. Hun hoop dient volkomen op de Heere gevestigd te zijn. Alles, wat voor tijd en eeuwigheid ontvangen wordt, moet de Heere worden toegeschreven. Voor alles moet Hem alléén dank worden toegebracht.

En als men er voor terugschrikt, tot God te gaan, wijzen we het volk er op, dat de Heere in Christus de Bron van alles is. Alle weldaden stellen we het volk voor in Christus. Zo alleen mogen we door het geloof scheppen uit deze Bron, àlles wat we nodig hebben. Ook onze boeken en gedrukte preken getuigen er van, dat we naarstig en met bewogenheid de gemeente voorhouden, dat het in ieders leven moet komen tot ware boetvaardigheid, dat we ons verstand en onze boze geesten moeten verzaken, dat we ons eigen leven moeten verliezen om te komen tot de gehoorzaamheid aan de enige God. Niet meer onszelf leven, maar Hem alleen.

Ook de uitwendige diensten en werken der liefde laten we voortvloeien uit de innerlijke vernieuwing des Heeren.

En de wijze van God te dienen is beslist niet tevergeefs. We weten, de Heere daarin aangenaam te zijn. Dat heeft Hij ons in Zijn Woord beschreven.

Dit zijn dan de offeranden van de christelijke gemeente, die de Heere in Zijn Woord gebiedt en waaraan Hij, omdat het Zijn eigen werk is, getuigenis geeft.

Scherpe tegenstellingen

Tegenover het bijgeloof en het valselijk aanroepen van heiligen bestaat bij ons het godvruchtig gebruik, de Heere zonder enige vorm van bijgeloof aan te roepen. Gods goedheid, wijsheid, macht, waarheid en andere deugden worden overvloediger dan elders geprezen. Met een waar geloof roepen wij in Christus'

Naam de enige God aan.

Zijn weldaden worden met hart en mond geprezen. De gemeente wordt vermaand de Heere onvervalste gehoorzaamheid te bewijzen. Zulks tot bevordering van de heiliging van Gods heerlijke Naam.

De dienst des Heeren is een zaak van het hart, een geestelijke zaak.

We hebben ijdele en alle ongeoorloofde zaken, alleen maar geschikt om huichelaars te kweken, achterwege gelaten om de Heere met meer eenvoud te kunnen dienen. Dat wij daarmee in geestelijk opzicht niets hebben afgedaan van de dienst des Heeren, spreekt vanzelf. Het is veel meer zo, dat we hetgeen uit het rechte gebruik was voortgekomen, maar waarvan men vreemd was geraakt, weer teruggebracht hebben in zijn vorige staat. Dit betreft de vergaande afgoderij in de doodzieke kerk, alles wat ten onrechte wordt aangehouden als ceremoniën.

We hebben met kracht tegen de ceremoniën getuigd en we hebben ze voor een groot deel afgeschaft.

Dit in navolging van de profeten.

Toch is er tussen deze profeten en ons wel verschil.

Zij bestreden hun volk in het alleen uitwendig gebruik van de ceremoniën. Maar de Heere had deze wel Zelf ingesteld.

Wij echter klagen het volk aan, omdat eer bewezen wordt aan eigenwillig verzonnen beuzelingen.

De profeten verwerpen wel alle bijgeloof, maar lieten de menigte der ceremoniën onaangeroerd. Want de Heere had ze ingesteld; ze waren nodig en nuttig voor Israël in zijn kinderjaren.

Wij evenwel hebben getracht vele gewoonten te verbeteren, omdat ze òf lichtvaardig in de dienst des Heeren gehandhaafd worden, òf totaal misbruikt worden. Ook wel, omdat ze in onze Nieuwtestamentische tijd niet passen.

We zien, wat de Heere gedaan heeft. Want de ceremoniën, die Hij zelf een tijd lang bevolen had, heeft Hij nu voor eeuwig teniet gedaan.

De ware godzaligheid brengt een kind des Heeren er toe, zijn hart en gemoed Gode op te dragen. (Ps. 20: „k Hef mijn ziel...”) Maar wie een eigenwillige religie bedenkt, tracht altijd een manier te vinden om God te dienen, die van Hem afvoert. Dan wil men de gehoorzaamheid aan het lichaam behouden en eveneens voldoen aan de behoeften van het eigen vleselijk gezind gemoed. Dan dringt men de Heere veel uitwendig vertoon op en meent

dan met deze kunsten voldaan te hebben aan hetgeen, waartoe men verplicht meent te zijn. Maar men beseft niet, dat de Heere een offerande van henzelf vraagt, met volledige verloochening van onszelf.

Lokken wij de mensen door veel toe te geven?

Dit is de laster, die de vijanden over ons uitstorten. Zij vergeten dat, wanneer we aan de mens van nature de vrije keuze laten, hij dan liever alles zal verkiezen, wat het ook zij, dan dat hij zich gewonnen zou geven God te dienen naar de richtlijnen van onze leer. Geloof en boetvaardigheid lijken zo licht, zo gemakkelijk te beoefenen. Maar het zijn zaken die, gezien vanuit de mens, onmogelijk zijn te volbrengen. Wie iets verstaat van de plaats van geloof en boetvaardigheid binnen de dienst des Heeren, laat beseft niet de mens de vrije teugel.

En wie vermaant tot geloof en boetvaardigheid, dringt aan op het volbrengen van zaken, die van 's mensen zijde onmogelijk te volbrengen zijn en waarvoor bovendien de mens van nature ten zeerste vreest, er ooit aan te beginnen. De mens zal zich nog wel willen laten binden aan vele wetten en zich laten dwingen om vele en moeilijk te volbrengen geboden te onderhouden, ja, zich een streng en bezwaarlijk juk laten opleggen, als men maar niet praat over het hart, dat hij aan de Heere moet geven.

Daar blijkt uit, dat de natuur van de mens nergens meer van gruwet, dan van de geestelijke waarheid, zoals wij die gestadig prediken. Want dan moet alle schijn, alle schijnbare pracht, waaraan onze tegenstanders zich vastklemmen, overboord.

De majesteit Gods dwingt ons, op generlei wijze te vervreemden van Zijn dienst. Niemand kon ontkomen aan de noodzaak, de Heere te dienen. Maar de mens van nature weet niet beter te doen, dan dwaze uitvluchten te zoeken. Hij wil niet recht voor Gods aangezicht komen, zoals hij is. We houden veeleer de inwendige boosheid van ons hart verborgen achter de uiterlijke ceremoniën, achter de sierlijke schijn. De gehoorzaamheid van het lichaam.

Wanneer we dan ook vermanen tot geloof en boetvaardigheid, dringen we aan op het volbrengen van zaken die van 's mensen zijde niet te volbrengen zijn en waarvoor de mens van nature zéér vreest om er aan te beginnen. Dat blijkt duidelijk uit de dagelijkse levenspraktijk. De mens zal zich wel laten binden aan vele wetten, zich laten dwingen tot het volbrengen van vele zwaar na te komen geboden. Als hij met zijn hart maar niet tot

God behoeft te naderen. Komt hij met uitvluchten, dan laat hij zich die ongaarne ontnemen. Wanneer daaraan wordt getornd, slaat hij alarm. De mensen zijn bang, door de prediking der reformatoren uit hun schuilplaatsen, waar ze met God spotten, te worden gehaald en dan in het volle licht van Gods Woord te worden geplaatst.

Dat is wel wat anders dan de mensen met veel toegeven naar ons toe te lokken!

De reformatische leer met betrekking tot het gebed.

Wat het gebed betreft, moesten we drie dingen verbeteren: De voorbede der heiligen verwerpen wij; we wijzen de lieden op Christus opdat ze alléén in Zijn naam God, de Vader, aanroepen. Christus wijzen we aan als de enige Middelaar, opdat men alléén op Hem zal steunen. We leren te bidden met een vast en sterk vertrouwen en met verstand en kennis. Dit tegen het slordig en ongeregeld bidden in een onbekende taal.

We kunnen en mogen het immers niet toestaan, dat aan de heiligen ook maar iets van het ambt van Christus toegekend wordt.

De apostel Paulus leert ons in Rom. 10:34 dat er geen sprake kan zijn van ware aanroeping van de Heere, dan alleen dat aanroepen, dat vrucht is van het zaligmakend geloof. En dat geloof is uit het Woord van God.

Daarmede meen ik, heeft Paulus duidelijk te kennen gegeven, dat er nergens een sterker fundament te vinden is, dan in het Woord des Heeren. En wanneer Paulus elders gebiedt, dat aan elke handeling in het leven de zekerheid des geloofs in de consciëntie noodzakelijk vooraf moet gaan, dan bewijst hij dat dit in het bijzonder wel van toepassing is op dit werk: het gebed. Meer nog dan in andere zaken.

Voor ons is het dan ook van het allergrootste belang hieraan vast te houden (tegenover heiligenverering, het aanroepen van Maria, heiligen, schutpatronen enzovoorts), dat het gebed gebonden is aan Gods Woord. Paulus zegt dit zo scherp, dat hij als het ware een mens verbiedt, één woord voort te brengen, tenzij dat de Heere hem met Zijn woorden daarin voorgaat.

Dit staat voor ons vast als een metalen muur.

Alle poorten der hel zullen vergeefs pogen deze omver te werpen. Er is een duidelijk en klaar gebod, dat en hoe wij alléén de enige God moeten en kunnen aanbidden, omdat er slechts één Middelaar voorgesteld is, door Wiens voorbede onze gebeden hun sleutel hebben om tot God te gaan. Dáár is de belofte aan

verbonden, dat al wat wij in Zijn Naam bidden, wij dat ook zullen verkrijgen.

De apostel leert ons (Rom. 10), dat de Heere niet kan worden aanbeden, dan alleen door hen, die in Zijn Woord onderwezen zijn omtrent het gebed. Want door dat Woord werkt de Geest des Heeren het vertrouwen, waarmede het godzalig hart, als het zich schikt tot het gebed, behoort begenadigd en gewapend te zijn.

De wereld bidt God wel aan, maar zij is ondertussen onzeker wat betreft de vraag, of God haar wel hoort en verhoort. Want dit gebed rust niet op Gods belofte.

Men beseft er niets van, hoe heerlijk het is een Middelaar hebben, door Wie we zeker mogen zijn te verkrijgen, hetgeen we begeren.

Verder gebiedt de Heere tot Hem te komen, niet twijfelende. Het gebed, dat voortkomt uit het ware geloof, wordt gedragen door de oefening van het geloof, door de heilige wetenschap, dat de Heere de gelovige bidder goedgunstig en genadig is in Christus. Daar staat tegenover dat de Heere op het gebed dat met twijfelachtigheid bezet is, Zich aan ons onttrekt, eerder dan dat hij ons hoort en verhoort. Het kenteken is: komt het gebed voort uit het geloof of niet?

Wanneer dit kenmerk ontbreekt, kan het gebed niet het dienen van de Heere zijn; dan is het bidden niet een deel van onze godsdienst in de ware zin des Woords.

Dat wil Jacobus ons leren (Jac. 1). Die wijsheid begeert, zegt hij, dat hij die van God begere, niet twijfelende.

Want wie twijfelt is gelijk aan de baren der zee, die door de wind opgestuwd en voortgedreven worden.

En dat is geen wonder!

Wie verstoken is van de ene, ware Middelaar, Christus (de heiligen, een patroon, Maria aanroept), moet wel wankelen in grote onzekerheid en vertwijfeling. In Rom. 5:2 en Ef. 2:16 lezen we, dat Gods kinderen vrijmoedigheid ontvangen om met vertrouwen tot God te gaan.

Welnu, wij hebben dan ook de mensen op Christus gewezen, opdat zij in hun gebed niet meer ongestadig behoeven te zijn en moeten wankelen, zoals dat voorheen het geval was. We hebben hen bevolen, te rusten in het geloof op het Woord des Heeren dat, wanneer het door Gods Geest doordringt tot het hart, alle twijfel, die tegen het geloof ingaat, uit het hart verdrijft.

De Reformatie verwerpt de vrije-wilsleer: de Zaligheid is alléén uit genade.

De Reformatie verwerpt als een gevaarlijke, zielsbedervende leer, de vrije-wilsleer. Wij prediken dat de gerechtigheid, waarmee de zondaar alléén voor God bestaan kan, buiten onszelf alleen te vinden is in Christus. Want wij hebben niet anders aan te bieden dan zonde en dood.

Zou de mens ook maar iets vermogen om bij God wat te verdienen, dan zal hij de zaligheid niet volkomen en alléén door genade ontvangen van Christus en zichzelf een deel van zijn zaligheid toekennen.

Wanneer de gehele zaligheid alléén te danken is aan de genade van Christus, dan blijft er aan de zijde van de mens totaal niets over, waarmee hij zelf, door eigen kracht, zijn zaligheid zou kunnen bevorderen. Dat leert ons de Heilige Schrift.

Wanneer onze tegenstanders leren dat Gods Geest de mens helpt om goed te doen, dan vindt deze dwaling haar oorsprong in het feit dat zij er niet van willen horen welk een diepe, ongeneeslijke wonde onze natuur heeft opgelopen door de val van onze eerste vader, Adam, in het paradijs.

Wij leren, dat de gehele menselijke natuur met zulk een boosheid bevangen is, dat de gevallen zondaar totaal ongeschikt is ook maar iets te doen uit zichzelf, wat Gode welbehaaglijk is. Dit verandert, wanneer de Heilige Geest de zondaar inwendig vernieuwt en hij gaat willen wat God wil.

Onze tegenstanders verootmoedigen de mens in hun leer niet en erkennen niet de noodzaak en de waarde van de wedergeboorte. Wij smijten de mens in zijn natuurstaat te neer zodat hij, tot niet gebracht van de Heere, niet een deel van de gerechtigheid, maar een volheid van gerechtigheid gaat afsmecken. En in deze prediking is niets ongerijmds, niets vreemds, niets tegen de Schrift, niets in tegenspraak met de leer der oude kerk. Het komt er op aan, dat de mens door Gods Geest en Woord krachtig overtuigd wordt van zijn dodelijke armoede en volkomen krachteloosheid en dat hij gebracht wordt tot ware verootmoediging en alle vertrouwen in zichzelf geheel leert verwerpen; alléén bij de Heere mag hij gaan rusten.

Dat zal uitdrijven tot de ware dankbaarheid, ziende dat al wat de in zichzelf verloren zondaar heeft ontvangen, toegeschreven moet worden enkel en alleen aan 's Heeren goedheid, omdat alles van de Heeren komt.

Over de verdienstelijkheid der goede werken.

Wij hechten wel grote waarde aan de goede werken en we loochenen ook niet, dat God ze belonen zal. Maar met betrekking tot 's mensen zaligheid leren wij dat, hoe iemands werken ook mogen zijn, hij nochtans door geen enkel ding rechtvaardig voor God wordt gerekend en dat de Heere alleen uit Zijn genaderijke barmhartigheid, zonder enig aanzien van zijn werken, de uitverkoren zondaar uit louter genade de gerechtigheid van Christus toerekent, en wel zo, als ware deze gerechtigheid zijn eigen gerechtigheid. We noemen dit de gerechtigheid des geloofs en we verstaan daaronder: de mens, ontledigd van alle vertrouwen op zijn werken, wordt dit enig middel in de bediening des Woords voorgesteld om Gode aangenaam te kunnen zijn. En hij kan Gode alléén aangenaam zijn, wanneer hij de gerechtigheid, die hem ten enenmale ontbreekt, aan Christus ontleent.

Hierin dwaalt de wereld altijd weer. Altijd weer heet het, dat de mens, hoe vol gebreken ook, zich toch inbeeldt, dat hij die gerechtigheid op één of andere wijze verdient. De Schrift echter leert ons, dat zij geheel en al vervloekt zijn, die niet ten volle onderhouden hebben al hetgeen geschreven is in het boek der Wet. Allen liggen onder de vloek en allen worden geoordeeld naar hun werken. Niemand gaat hier vrijuit. Alleen zij, die alle vertrouwen op hun werken geheel hebben laten varen en tot Christus de toevlucht hebben genomen om in Hem rechtvaardig voor God te zijn, door de onverdiende mening Gods, worden voor rechtvaardig gehouden.

Zo geschiedt het dan dat wij rechtvaardig voor God zijn, wanneer Hij ons, zonder aanzien van onze werken, alleen door Christus Zich met ons verzoent en ons van kinderen des toorns, door onverdiende aanneming, maakt tot Zijn kinderen.

Want zolang God onze werken aanziet, vindt Hij geen oorzaken waarom Hij ons zou kunnen beminnen. Daarom dan is het noodzakelijk dat de Heere, nadat onze zonden begraven zijn, de gehoorzaamheid van Christus, die alleen Gods heilig aangezicht verdragen kan, ons toeschrijft en dat de Heere om de verdiensten van Christus ons omhelst als rechtvaardigen.

Aan deze onze leer behoeven wij niets toe te voegen, dan dat Paulus het voor een ongerijmde zaak houdt, dat de consciënties door twijfel ongerust gemaakt worden, omdat altijd de onzekerheid blijft: heb ik wel genoeg goede werken gedaan? Maar onze vijanden rekenen deze twijfel juist tot één der eerste grondregels van hun geloof.

De Reformatie leert: er is geen voldoening voor onze schuld buiten de door Christus aangebrachte voldoening.

Wanneer de vergeving der zonden ter sprake komt, moeten onze wederpartijders, of ze willen of niet, wel bekennen dat alle mensen vergeving der zonden behoeven, waardoor het gebrek aan gerechtigheid vervuld worde.

Immers, ze kunnen niet loochenen, dat de mensen hun leven lang hinken; dikwijls ook vallen. Maar om hierin te voorzien, bedenken zij voldoeningen, waarmede de zondaren Gods genade toch kunnen bekomen. Ze kennen niet de zogenaamde „overtollige werken”; met straffen die God hen oplegt; en met wat ze noemen „de hulp der sleutelen”. Die sleutelen openen de schat der kerken. Dat is de schat van verdiensten van Christus en de heiligen.

Wij daarentegen zeggen dat de Heere de zondaar zijn zonden uit louter genade vergeeft en wij belijden dat er geen andere voldoening is, dan alléén de voldoening die Christus aangebracht heeft toen Hij door de offerande van Zijn dood onze zonden verzoend heeft. Alleen door die weldaad van Christus geschiedt het dat wij met God verzoend worden. Daarbij worden geen vergeldingen in rekening gebracht, omdat de hemelse Vader volkomen tevreden is met de door Christus aangebrachte voldoening voor de schuld van allen, die door Christus tot Hem gaan. Van ons wordt dan ook geen andere vergelding verwacht.

Deze leer stemt volkomen overeen met de Heilige Schrift „Dat is niet „onze” leer, want zij is verleer de algemene leer voor de kerken.

Immers, deze wijze van leren, hoe de zondaar teruggebracht wordt in Gods gunst en tot God komt, stelt de apostel voor in 2 Cor. 5 : 22 : „Want Die, Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem.”

In Rom. 4 : 5 heeft de apostel, wanneer hij over de vergeving der zonden spreekt, getuigd dat degene die niet werkt, maar gelooft in Hem Die de goddeloze rechtvaardigt, zijn geloof gerekend wordt tot rechtvaardigheid.

Dat dan de tegensprekers zich er op laten voorstaan dat zij de verzoening met God verdienen met hun voldoeningen en dat ze de straffen, waaraan ze zich naar Gods rechtvaardig oordeel nog hebben schuldig gemaakt, afkopen. We moeten ronduit getuigen dat dit een vervloekte lastering is, omdat door deze valse leer teniet gedaan wordt, wat Jesaja leert (53 : 5) : dat op Hem de straf ligt, opdat wij vrede hebben.

Wij verwerpen ook het ijdel gedichtsel van de overtollige wer-

ken. Want het is onverdraaglijk te beweren dat de mens Gode méér zou kunnen toebrengen dan hij Hem schuldig is.

Wanneer wordt uitgelegd dat we hier te doen hebben met vrijwillige diensten, dan moeten we zeggen dat deze diensten allemaal verloren arbeid zijn, omdat de mens op deze wijze zelf verzonnen, religieuze diensten opdringt aan de heilige en rechtvaardige God. En zouden dan deze overtollige werken de Heere worden aangeboden om Zijn toorn te stillen?

Daar komt nog bij, dat we nooit kunnen toegeven of zelfs kunnen verdragen, dat het bloed van Christus vermengd wordt met dat der martelaren. Om de straffen af te kopen, die geleden moeten worden om de begane zonden uit te delgen, moet uit de overtollige goede werken van heiligen en martelaren, die op één hoop verzameld worden, worden geput.

Immers, tot vergeving der zonden heeft alléén Christus Zijn bloed uitgestort.

Augustus verwierp deze dwaalleer reeds.

Hij schrijft: „Het bloed van een martelaar is niet uitgestort tot vergeving der zonden.”

Wat leren we met betrekking tot de beloning der goede werken?

Het is een dwaalleer, dat de vergelding van de goede werken zou samenhangen met de verdiensten of met de waardij van de werken, omdat hier alleen sprake kan zijn van louter goedertierenheid Gods.

Immers, de goede werken der gelovigen zijn nooit zo rein, dat ze zonder vergeving ooit God welbehaaglijk zouden kunnen zijn. Altijd zijn ze bedekt en bevlekt met enig gebrek of smet, omdat ze nimmer voortvloeien uit de volkomen liefde tot God, die in de Wet geëist wordt.

Daarom leren wij dat aan de goede werken van de gelovigen altijd de vereiste zuiverheid ontbreekt, wanneer de Heere ze toetst aan Zijn onkreukbare rechtvaardigheid en heiligheid. Maar wanneer de Heere eenmaal de gelovige heeft ontvangen in de genade van de aanneming tot kinderen, dan omhelst Hij niet alleen hun persoon en bemint Hij deze, maar Hij bemint ook hun goede werken en keurt deze ook met enig loon.

In het kort gezegd: bij hen, die gerechtvaardigd worden, niet vanwege hun waardigheid maar alleen op grond van de verdiensten van Christus, worden de gebreken waardoor zij anders Gode niet aangenaam zouden zijn, begraven door de offerande van Christus.

Het is zeer nuttig, deze vermaning te verstaan.

Allereerst de mensen te houden in de vreeze Gods, opdat ze niets voor hun werken rekenen. Alles vloeit voort uit Gods goedgunstigheid in Christus. Ook is deze leer zeer nuttig, opdat Gods kinderen getroost zouden worden met de allerbeste vertroosting en dat ze de moed niet zouden verliezen, wanneer ze zien op hun eigen onreinheid en op de onvolkomenheid van hun werken. Ze horen nu, dat deze gebreken vergeven worden door Gods vaderlijke goedertierenheid.

Wat verbeterden we aan de bediening van de sacramenten?

Op deze vraag antwoorden wij: Alleen wat we, gezien de autoriteit der Heilige Schrift, konden verantwoorden.

Toen wij geloofden dat de sacramenten door de Heere Zelf zijn ingesteld, hebben we uit het aantal dat aangehouden werd, er vijf geschrapt. En we hebben daarbij aangetoond, dat dit vijftal ceremoniën door mensen is ingesteld, behalve de huwelijkse staat, die wel door de Heere is verordineerd, maar niet om een sacrament te zijn.

Christus heeft twee sacramenten, Doop en Avondmaal, met Zijn eigen mond bevolen en Hij heeft gewild, dat deze getuigenissen zouden zijn van de geestelijke gaven die niet liggen in de macht van de mens en dus daarvan ook geen getuigenis afleggen.

Het is voorwaar geen geringe zaak, wanneer door het geloof de verborgen gunst des Heeren in onze harten wordt verzegeld. In de bediening van het Woord wordt Christus tevoren aangeboden, worden de weldaden uitgestald, die de Heere de Zijnen in Christus belooft. Omdat ook de sacramenten zulk een bediening hebben, zouden de hemel en de aarde onder elkaar vermengd worden wanneer de dingen die de mensen aangenomen en bedacht hebben, van de goddelijke verborgenheden niet onderscheiden werden.

Er is hier sprake van tweeërlei dwaling.

Wanneer men het onderscheid tussen goddelijke en menselijke dingen wegneemt, doet men afbreuk aan Gods heilig Woord, omdat dáárin juist de kracht van de sacramenten gelegen is.

Vervolgens is het in strijd met de waarheid, wanneer men beweert dat Christus de sacramenten ingesteld heeft en ze toch ook hun oorsprong hebben in de mens.

Weg met alle mogelijke „aanhangers” bij de Doop!

We waren genooddaakt, de aanhangsels bij de Doop weg te snijden, omdat ze deels geen nut hadden, deels ook schadelijk waren voor de zuiverheid van dit sacrament.

Het is immers bekend, welke wijze van dopen de apostelen van Christus ontvangen hebben, hoe ze deze instelling hebben onderhouden en hun navolgers hebben nagelaten. Deze eenvoud, die toch door de autoriteit van Christus en door het gebruik der apostelen is bevestigd, heeft de latere kerkelijke wereld niet in acht genomen.

Waarom is men later bij de doop gaan zalven?

Waar is men er zout, speeksels en waskaarsen bij gaan slepen? Het is ieder duidelijk dat het bijgeloof met al zijn dwaasheden, hier zo is toegenomen, dat men van lieverlede meer waarde is gaan hechten aan de bijvoegsels en aanhangsels, dan aan de wezenlijke betekenis van de Doop zelf.

We hebben ons benaardigd het verkeerde zo getrouw mogelijk weg te doen. Het ging daarin meer om de uiterlijke handeling, om handelingen, die beslist niet op Christus zagen. Men ging vertrouwen stellen in uiterlijke dingen; op Christus werd niet meer gewezen.

Wij verklaren het volk nu naarstig en te goeder trouw welk nut de Doop heeft en wat ze ons meebrengt. We leren het volk het rechtmatig, Bijbels gebruik kennen. Onze tegensprekers zullen in dit alles niets ontdekken, waarin ze ons kunnen bestrijden.

Wij mogen het volk bij de Doop niet plaatsen voor een ijdele vertoning. Dat moet geheel strijden met de natuur der sacramenten. Daarom geven we het volk bij de bediening van de Doop altijd enige verklaring van de verborgenheid der sacramenten. Wij mogen immers niet blijven staan bij het blote gegeven van het teken, zonder te wijzen op de noodzakelijke geloofskennis van de verborgenheid, die door het teken wordt aangeduid.

Wanneer hier niet wordt onderscheiden tussen het teken en de betekende (verborgen) zaak, zijn we heilloos bezig met het omver stoten van de door Christus ingestelde en beoogde orde.

De schandelijke en schadelijke verontreiniging van het Heilig Avondmaal

In de christelijke kerk is het wezenlijke van het heilig Avondmaal door de verontreiniging van dit sacrament bijna geheel verdwenen.

Om te beginnen was het dringend noodzakelijk het goddeloze verdichtsel van de offerande, dat heel veel ongerijmde dingen bevat, uit het hart van de mensen te trekken. Geheel in strijd met de duidelijke instelling door Christus was het de gewoonte geworden aan het Avondmaal een offerande toe te kennen en bovendien nog de gruwelijke dwaling, dat deze offerande een verzoening van de zonde zou bewerken. Zodoende werd de waardigheid van Christus' priesterschap, die Hem alléén toekomt, overgedragen op een sterfelijk mens (de „offerende” priester). De kracht van Christus' lijden en sterven werd overgebracht op het werk dat de priester verricht.

Uit deze heilloze fontein is ook voortgekomen dat zowel levenden als doden hierin betrokken worden.

Deze valse gedachtengang hebben we uit de weg geruimd. We hebben getracht weer aandacht te schenken aan de gemeenschap waarvan sprake is in het Avondmaal. Deze was voor het grootste deel verdonkeremaand. Als het kerkvolk na een aantal jaren weer eens aan de tafel des Heeren plaats nam, meenden ze er weer een jaar of nog langer genoeg aan te hebben dat ze hadden aangezien, wat door de priester werd verricht onder de dekmantel, dat dit de viering van het Avondmaal des Heeren was. Maar van het eigenlijke teken en van de daaraan ontbrekende betekende zaak werd niets bemerkt; er werd niet over gesproken. Want de woorden des Heeren: "Neemt en deelt het onder u" kwamen er niet aan te pas. In de mis gaat het immers om de offerande en niet om het ontvangen. Daarbij is geen sprake van uitdelen. Zelfs de nodiging blijft achterwege. De priester bereidt voor zichzelf de offerande en ontvangt haar alleen, afgesneden van het lichaam van Christus, Zijn gemeente.

O, hoe afgrijselijk! Hoezeer verschilt de mis van het Avondmaal! En dan het gebruik van de drinkbeker...

Wij hebben het volk de drinkbeker weer gegeven. Dat heeft de Heere niet alleen toegelaten, maar zelfs bevolen. Wanneer dit niet geschiedt, is dat door niemand anders ingegeven dan door de satan.

Zo hebben we vele ceremoniën, afkomstig van het oude Godendom of door mensen verzonnen, afgebroken. Ze hadden niets te maken met de verborgen en zeer belangrijke betekende zaak.

We verdoemen de leer van de verandering van brood en van wijn in het lichaam en het bloed van Christus.

Deze leer strijdt met de duidelijke woorden van Christus en

druist in tegen de blijvende aard van de sacramenten. Het sacrament heeft de Heere ingesteld om onze godvruchtige zinnen naar de hemel te richten en niet om aan het brood te blijven hangen als aan een God.

De wereld is tevreden met het aanschouwen en vereren van de tekenen. Zo blijft de verborgenheid van deze instelling van Christus geheel vreemd. Het brood wordt met pracht en praal rondgedragen of op een hoge plaats gezet om aangebeden te worden.

De Heere echter reikt ons in het Avondmaal Zijn lichaam en bloed aan in de tekenen van brood en wijn, maar dan om het brood te eten en de wijn te drinken. Daarom staat het bevel voorop: Eet, drinkt! En daarna voegt de Heere Zijn belofte daar aan toe, waarin Hij betuigt dat hetgeen wij eten, het brood, ziet op Zijn verbroken lichaam en dat hetgeen wij drinken, de wijn, ziet op Zijn vergoten bloed. Het blijft niet bij het zien, waarin de lieden aan het brood blijven hangen als aan God, die ze aanbidde. Dat is puur afgoderij.

Neen, wanneer de Heere ons Zijn lichaam en Zijn bloed aanbiedt onder de tekenen van brood en wijn, komt Zijn belofte van de vergeving der zonden aan geen anderen, dan aan hen, die deze beide tekenen door het geloof uit 's Heeren hand nemen om de gedachtenis van Christus' lijden en sterven als een verborgenheid achter die tekenen te vieren. Zo heeft de Heere bevolen het Avondmaal te houden.

Wie naar eigen goeddunken het tot een geheel ander doel gebruikt heeft niet meer dan een droom, omdat hij geen deel heeft aan de belofte, die in het Avondmaal de gelovigen in de tekenen van brood en wijn voor ogen wordt gesteld.

Wij hebben in de prediking deze belofte opnieuw het volk verkondigd. We doen dit ook bij de bediening van de sacramenten. Geen vreemde taal komt daaraan te pas; geen geheimzinnig gemompel, wanneer de priester brood en wijn gaat wijden. De Heere Jezus heeft bij de inzetting van het Avondmaal tot Zijn discipelen gesproken met duidelijk verstaanbare woorden.

De prediking van het nut der sacramenten

Wij wijzen in de prediking het volk op de kracht, het nut en het gebruik der beide sacramenten.

1. Wij vermanen allen, dat het geloof noodzakelijk is om inwendig te kunnen gebruiken, wat uitwendig aan het oog voorgesteld wordt. Dat wil zeggen, dat wij alleen door het geloof versterkt

worden met het geestelijk voedsel, waarmede de ziel gespijzigd wordt ten eeuwigden leven.

2. Wij betuigen, dat de Heere met deze tekenen niets belooft of te verstaan geeft, wat Hij metterdaad ook ons niet bewijst. Immers, het lichaam en het bloed van Christus worden de gelovigen in het Avondmaal niet alleen door de Heere aangeboden, maar worden ook door hen ontvangen.

3. We leren dus niet, dat brood en wijn alleen maar tekenen zijn, maar we voegen daar terstond aan toe, dat de waarheid die door de tekenen betekend wordt, voor het geloof tegelijk daarmee verenigd is.

4. Wij verzwijgen ook niet, welke en hoedanige uitnemende vruchten wij daaruit ontvangen en welk een heerlijk pand ter zaligheid en des levens onze consciënties hierin genieten.

5. En het is gewis dat ieder, die deze zaken ernstig neemt, zal moeten erkennen dat deze uitleg van de verborgenheid, die in het sacrament betekend en verzegeld wordt, in deze onze leer meer wordt aangeprezen, dan wel elders geschiedt.

De ambtelijke bediening in de kerk des Heeren.

Onze vijanden verdedigen hun dwalingen met betrekking tot de ambten in Gods kerk door te wijzen op een voortdurende succesie en navolging, waardoor hun ambtelijke macht vanaf de tijd der apostelen van hand in hand zou zijn overgeleverd.

We willen nagaan, welke opdracht de bisschoppen door de jaren heen hebben ontvangen, hoe ze deze opdracht hebben vervuld en hoe deze lieden tot hun ambt kwamen.

Vooraf even de oude, bijbelse gang van zaken.

Allereerst moest, voor een bisschop werd geordineerd, een onderzoek ingesteld naar de leer en het leven van de candidaat. De candidaatstelling had plaats door de reeds in het ambt staande ambtsdragers. Na gunstig resultaat wat zijn leer en leven betreft, werd de candidaat voorgesteld aan de overheid en de leden der gemeente.

Zijn er geen bezwaren van de kant van overheid en gemeente, dan wordt de bisschop of priester in aller tegenwoordigheid gekozen.

Duidelijk is dat de Heilige Geest, blijkens meerdere getuigenissen der Schrift, aan de bisschoppen het leerambt opdraagt. De bisschop (opziender, episcopus) was een herder, die leerde.

Aan dit hoge, kerkelijk ambt waren geen andere voorwaarden verbonden. De bisschoppen en ook de onder hun toezicht staande

priesters (oudsten, die leerden) hadden ieder voor zich een eigen parochie, waar zij herder en leraar waren. Ze woonden bijgevolg dicht bij de kerk en waren zelden afwezig.

Bij hun ambtsaanvaarding moesten, zo mogelijk, andere bisschoppen aanwezig zijn. Dit om te voorkomen dat niemand op gewelddadige wijze of langs sluwe wegen kwam tot het bisschoppelijk ambt.

Wanneer een priester zijn ambt aanvaardde, had dit plaats in het bijzijn van de bisschop en de onder deze bisschop ressorterende priesters.

Wanneer de huidige bisschoppen beweren, dat hun ambtelijke bediening afkomstig is van de apostelen en wanneer ze op deze grond menen te kunnen benoemen wie zij willen, dan is dit bespottelijk. Ze zijn daar zelf ook wel van op de hoogte.

Christus heeft eertijds geen wet gemaakt dat in de kerk zouden dienen die daartoe, dank zij de apostelen, een zeker erfrecht hadden, waar zowel waardigen als onwaardigen onder vielen!

Het is nu nog zo, dat ze in hun vergaderingen alleen toelaten, die zij verkiezen. Op deze wijze vielen ze zichzelf aan. Het gevolg is, dat ze in deze tijd de leer van Christus, die ze met voeten treden, te vuur en te zwaard vervolgen en dat de waarheid in haar loop verhinderd wordt.

Ze verzetten zich er tegen dat de kerk, die ze met hun valse ambtsopvattingen zolang gekweld hebben, overeind geholpen wordt. Leraren met godzalige gevoelens, door God Zelf geroepen en door de gemeente aanvaard, worden verhinderd de dienst des Heeren te herstellen en zuiver te houden.

Het is duidelijk, dat deze valse bisschoppen en hun priesters in de kerk des Heeren alle autoriteit moet worden ontnomen. Ze betonen zich, om zichzelf te kunnen handhaven, vijanden van de gezonde leer der waarheid. Dat besloten destijds al de oude synodes.

Deze lieden, die thans de kerk regeren, zijn geen trouwe bewaarders, zijn geen getrouwe dienaren van de godzalige leer. Zij zijn de meest felle vijanden van de leer van het Evangelie. Ze doen niet anders dan Christus met Zijn evangelische waarheid verstoren en zetten daarvoor in de plaats: de afgoderij, de goddeloosheid, ja, de meest slechte en schadelijke dwalingen.

We verwerpen tevens alle ceremoniën, die bij de inwijding van bisschoppen en priesters in zwang gekomen zijn. Wij zalven ze niet; wij blazen hen niet in het gezicht, wij doen hen geen wit kleed aan. In de Schrift lezen we niets van zulke ceremoniën.

Zeer ernstige bezwaren hebben we er tegen wanneer de bisschop de priester ceremoniële tekenen in handen geeft, om in de mis de

macht te ontvangen om te offeren.

En dat, terwijl Christus nooit deze bediening heeft opgelegd aan de apostelen en nergens heeft begeerd, dat deze afgoderij door opvolgers van de apostelen ter hand genomen zou worden!

Menselijke inzettingen leggen de gewetens aan banden.

Zeker, de regering van de kerk kan niet zonder wetten. Maar dan met het doel orde te onderhouden in het kerkelijk leven; niet om de consciënties te binden. Met name, wanneer dat wetten zijn die meer dienen om het bijgeloof te bevorderen, dan dat ze stichten. We weten het: wanneer we zulke wetten verwerpen, beschuldigt de vijand ons: u zoekt de vrijheid van het vlees; u haalt het juk der tucht van de hals der mensen; u opent de weg voor een ongebonden leven.

Wij zijn gesteld op wetten, die tot doel hebben dat alle dingen onder de gelovigen stichtelijk en ordelijk gedaan en nageleefd worden. Maar wij zeggen ook openlijk, om welke redenen bepaalde voorschriften afgeschaft worden. Gods kerk heeft immers gebukt gegaan onder lasten van menselijke inzettingen. We menen deze lasten te moeten verlichten.

Onze tegenstanders ontzeggen ons het recht om zulke drukkende, menselijke inzettingen buiten werking te stellen. We antwoorden: de Heere is de Wetgever; Hij regeert de consciëntie. Laat Hem die autoriteit behouden, die de Schrift op vele plaatsen Hem alleen toekent. Daar is Gods eer mee gemoeid, die nooit verminderd mag worden. En laten we - de Bijbel leert ons dat duidelijk! - dan de geestelijke vrijheid van de consciëntie nooit onderwerpen aan de wil van menselijk goeddunken. Dáárom was het onze plicht, het geweten van de gelovigen te bevrijden van de onbehoorlijke slavernij, waarin het verstrikt lag.

Daarom hebben wij geleerd, dat de consciënties vrij zijn van de wetten van een mens; maar ook, dat deze vrijheid, die door het bloed van Christus gekocht is, niet lichtvaardig mag worden misbruikt.

Wie ons dan ook in deze zaken beschuldigt, moet noodzakelijkerwijs ook in dit opzicht Christus en Zijn apostelen beschuldigen.

Zo hebben we gezegd, dat het op iedere dag geoorloofd is vlees te eten; dat het de priesters toegestaan is te trouwen; dat de heimelijke biecht, die plaats heeft in het oor van de priester, verwerpelijk is. Immers, de onthouding van het huwelijk voor priesters en de wet van de oorbiecht zijn pijnbanken voor de ziel.

Wie dragen nu de verantwoording voor de zeer ernstige en gevaarlijke toestand waarin de kerken verkeren?

De leer der waarheid is verdorven. De gehele christenheid is door velerlei dwaling ontheiligd geweest.

Wie zal dit tegenspreken?

En toch zullen onze tegenstanders nooit toegeven dat dit de oorzaak geweest is, waardoor de kerken zo in beroering en de wereld zo in rep en roer geraakte.

Zeker, we waren zo dwaas niet, dat we ons er heel goed van bewust waren, dat wij ons moesten hoeden voor het verwekken van oproer. We werden ook beslist niet door het een of ander gedreven. Neen! we waren innerlijk bewogen en van harte verschrikt, toen onze ogen geopend werden voor de toestand der kerk, zoals deze in de loop der eeuwen geworden is.

Het is dan ook hoogst onbillijk, wanneer ons wordt toegerekend, wat thans in de kerken gaande is: Dat de vrede uit de kerk weg is, is openbaar. Maar zij, die de kerk regeren zijn zelf de auteurs en de oorsprong van alle verstoring. De wolven klagen over de lammeren.

Toen Luther in het begin optrad, tastte hij heel voorzichtig enkele misbruiken aan, die àl te grof en te onverdraaglijk waren. En hij deed dit zo beleefd, dat hij te kennen gaf, liever de misstanden door anderen verbeterd te zien, dan dat hij dit zou moeten doen. Maar onze tegenstanders hebben terstond alarm geslagen. Toen de twist aanwakkerde, hebben onze vijanden het noodzakelijk geacht, de waarheid met geweld en wreed optreden te onderdrukken.

Wat hebben wij voorheen anders gedaan en wat doen wij thans nog anders, dan alleen er naar staan, dat God onder ons geëerd wordt en dat Zijn eenvoudige waarheid weer in de kerken gaat regeren?

Wanneer onze tegenstanders dit ontkennen, moeten ze tenminste ons vooraf er van overtuigen, dat wij een goddeloze leer brengen, voordat ze het ons kwalijk nemen dat wij met hen van gevoelen verschillen.

Immers, wat stond ons anders te doen?

Was de vrede alleen daardoor te bereiken, dat we door stilzwijgen de waarheid zouden verraden?

Het stilzwijgen zou ook niet voldoende zijn geweest, want we hadden dan bovendien nog hun openbare laster tegenover God en hun schadelijke bijgelovigheden moeten prijzen door ze heimelijk goed te keuren.

Neen! we konden niet anders dan met luider stem betuigen, dat

wij met hun goddeloosheid geen gemeenschap konden en wilden hebben. Dat was het minste, wat ons te doen stond. Wij hebben ons heel eenvoudig benaarstigd te doen, wat ons ambt van ons eiste.

Dat nu zo'n felle, vijandelijke twist ontvlamt, de schuld van dat kwaad ligt bij hen die liever hemel en aarde overhoop willen halen, dan aan de godvruchtige en gezonde leer der waarheid de plaats toe te kennen die haar toekomt.

Hun doel daarmee?

Wel, de eenmaal gevestigde tyrannie behouden!

Maar we hebben de heilige waarheid aan onze kant. Voor die waarheid en het in stand houden daarvan verdragen we zoveel strijd. Onze vijanden strijden niet tegen ons, maar tegen zichzelf. We zijn niet uit onszelf tot deze twist gekomen, die thans brandt als een vuur. We werden daarin buiten onze schuld betrokken door het onbesuisd optreden van onze vijanden. Want wat er ook voorgevallen moge zijn, men behoeft ons niet zo hatelijk aan te vallen. Wij hebben immers de gang van zaken niet in onze hand; we kunnen deze ook niet besturen. Want het is al oud en te allen tijde zo geweest, dat de goddelozen oorzaak genomen hebben uit de leer van het Evangelie om zich daartegen te verheffen. Komt het dan tot gekrakeel, dan tracht men met de woorden van het Evangelie aan te tonen dat anderen de oorzaak zijn van de gerezen twistzaak. En dat, terwijl de oorzaak gezocht moet worden in de vermetelheid van de vijanden der evangelische leer.

U weet het: de profetie die vervuld moest worden luidde, dat Christus voor Zijn huisgenoten een Steen des aanstoots en een Rots der ergeris zou zijn. Daarom behoeft het ons niet te verwonderen, wanneer dit in onze tijd nog bewaarheid wordt (Luc. 2:34). Het is wel een zeldzaam wonder geweest, dat de bouwlieden de steen hebben verworpen, die in het fundament de voor naamste plaats moest hebben. (Ps. 118:22) Maar omdat dit nu is geschied, behoeft het ons niet te verwonderen, dat heden ten dage ons zulks wedervaart.

Ik betuig hier Uwe Majesteit, grootmachtigste keizer en ook Uwe Hoogheden, doorluchtigste vorsten, dat het zo staat met de onzalige verwoesting van de kerk en dat er thans nog veel meer andere misstanden zijn, die tweedracht veroorzaken. Ze staan ook u voor de geest. De mensen spreken er over.

Dat u dan wel moge bedenken dat Christus gesteld is tot een teken, dat wedersproken moet worden. Zo dikwijls Zijn Evangelie verkondigd wordt, verheft zich terstond ook de razernij van de goddelozen om zich daartegen te weer te stellen. Dan moet er wel beroering als ten tijde van Elia, komen. Dat is altijd, van den

beginne aan, de gang van zaken geweest wanneer de Heere Zijn Evangelie laat verkondigen. En het zal zo zijn tot het einde der wereld toe. De wereld ontvangt die prediking met grote en heftige twist. Maar wie wijs en verstandig is zal er op letten, waar de bron van het kwaad te vinden is. Wie dat doen, zullen ons van schuld vrijspreken. Wij zouden schuldig staan wanneer we der waarheid geen getuigenis hadden gegeven.

Wrede wereld, die liever Christus uitdaagt tot de strijd, dan de aangeboden vrede te omhelzen!

Wie van Hem zelfs niet de geringste verbetering duldt, zal gewis ten onder worden gebracht.

Was er geen oorzaak?

Men verwijt ons, dat wij tot verbetering van de ernstige krankheden van de kerk te scherpbijtende medicijnen hebben gebruikt. We gaan te afsnijdend te werk. Er moet zoetelijk worden opgetreden; er moet geduld worden. Met name wanneer te voorzien was dat die verbeteringen zouden leiden tot moeilijkheden.

Ik antwoord hierop dat we heus niet zo weinig ervaren zijn om niet te weten, dat er altijd in de kerk sprake zal zijn van gebreken. En dat zal zo blijven.

De godzaligen misprijzen die gebreken wel, maar ze willen die liever verdragen, dan dat zij daarvoor op vijandige wijze de strijd zouden beginnen binnen de kerk. Maar onze tegensprekers doen ons geen recht, wanneer zij ons beschuldigen veel te streng te zijn. Alsof wij vanwege geringe en niet zwaarwegende dwalingen zouden geklaagd hebben. Onze tegenstanders moeten deze dwalingen en misstanden niet opzettelijk gaan verkleinen. Alsof wij lust zouden hebben tot gekijf! Er was echt wel oorzaak om tegen de ernstige dwalingen en misstanden in de kerken te getuigen.

Wanneer onze tegenstanders listig tegen ons te werk gaan doen ze dit niet omdat ze onwetend zijn ten aanzien van deze ernstige misstanden. Hun goddeloosheid komt er wel in openbaar, dat ze liever zo geringschattend spreken en met ons optreden handelen. Immers, zo gering zijn de zaken niet waarover het hier gaat.

De dienst des Heeren wordt er door ontheiligd. Gods eer wordt er door verkleind. De leer der zaligheid wordt er door in verwar ring gebracht. De kracht van Jezus Christus en Zijn zoen- en kruisverdiensten worden er door begraven. Alle heilige zaken zijn zo aangetast en besmet met kerkroversen. En toch lacht men ons uit als dwazen, wanneer we hiertegen getuigen! Alsof wij

met lichte en geringe zaken bezig waren en om niet het de wereld moeilijk maakten...

Wanneer U uw gedachten er over laat gaan hoe zeer de dienst des Heeren verontreinigd is, dan zult u er in moeten toestemmen, dat een zondvloed van goddeloosheid doorgebroken is, die de ganse religie dreigt te versmoren.

Waar de oorzaak ligt?

Is het niet omdat men aan blokken steen en hout goddelijke eer bewees? Die blokken werden aanbeden. Men schreef er alom goddelijke waardigheid en macht aan toe. Daarmede werd de verstorven heiligen eer aan gedaan, zoals de Israëlieten eertijds de Baäls eerden. Zo had op velerlei wijze die afgoderij gestalte gekregen door de listen van satan. Gods eer werd er door verscheurd. En de Heere roept, dat Hij in jaloersheid ontstoken is, telkens als er weer zo'n afgod opgericht wordt.

We lezen in Hand 17:18, dat de dienaren des Heeren met Paulus niet minder jaloers behoren te zijn en dat ze op moeten komen voor de eer van de Heere. In Ps. 69:20 en Joh. 2:17 lezen we, dat dit geen slechte ijver is voor het huis des Heeren.

Die ijver moet het hart van de gelovigen verslinden.

Toen Gods eer op velerlei wijze verontreinigd, ja, getart werd, zouden wij toen niet trouweloos geweest zijn, wanneer we dit oogluikend hadden toegestaan en stilzwijgend daaraan waren voorbijgegaan? Zal niet de hond, wanneer hij ziet dat zijn baas geweld wordt aangedaan, terstond blaffen? Zouden wij dan stilzwijgend aanzien, dat de heilige Naam des Heeren zou geschonden worden door zoveel kerkroverij? Waar die ook plaats heeft? "De smaadheden dergenen, die u smaden, zijn op mij gevallen," lezen we in Psalm 69:10.

Hoe zouden we voorbij kunnen gaan aan de bespottingen, wanneer God niet anders gediend wordt dan met wat uiterlijke gebaren en dwaze verdichtselen van mensen!

We weten toch, dat de Heere alle geveinsdheid haat. En juist die geveinsdheid is aanwezig in alle valse, eigenwillige godsdienst, die overal gezien wordt.

Ook de profeten onder Israël spraken bittere woorden tegen de godsdienst, die gesmeed werd vanuit menselijke vermetelheid. Men meende dat daar een "goede bedoeling" achter zat, maar het was de vuile begeerte om naar eigen wil en mening God te dienen. Maar zo'n godsdienst is een ijdele vertoning, waarin niets meer over is van wat de Heere in Zijn Woord heeft voorgeschreven.

En dan gaat het er niet over, wat wij hiervan denken. We hebben te luisteren naar Gods stem. En daarin betuigt de Heere hoever

de mens daarin gaat, wanneer hij in het bedenken van zijn eigenwillige religie geen maat meer houdt.

De Heere noemt in Zijn Woord twee oorzaken waarom Hij het volk Israël, wanneer Hij de godzalige en heilige regering uit Zijn kerk wegneemt, met verblindende straft. Die oorzaken waren: huichelarij en eigen bedachte manieren om Hem te dienen (Jes. 29:13, 14). Dit volk naderde tot de Heere met de lippen, terwijl het hart van het volk ver van Hem was. Het diende Hem met geboden van mensen.

Zie, daarom heeft de Heere met dit volk ook wonderlijk gehandeld; zó, dat de wijsheid van de wijzen teniet gedaan zou worden en het verstand van de kloeken verblind zou worden.

Zo was het ook, ja, het was nog erger, in de kerken waarin de Heere ons verwekt heeft.

Wanneer nu God zo van de hemel donderde, zouden wij dan stil mogen blijven zitten?

Waarom moesten wij dan wel reformeren?

(Calvijn gebruikt in zijn brief aan de keizer op de rijksdag te Spiers (1543) steeds het Woord „verbeteren” en dan in de zin van: door het toedienen van medicijnen trachten de doodzieke kerk „beter te maken”. De gedachte aan het stichten van een nieuwe kerk vermijdt hij).

Calvijn noemt de volgende punten:

1. De gebeden uit te spreken in een vreemde taal is een bespottiging van de Heere. Ook wanneer het kerkelijk gezang in een vreemde taal geschiedt, komt het tot gruwelijke godslasteringen, die een godvruchtig mens niet kan aanhoren.

We moesten dit verbeteren.

2. De namen die aan Maria gegeven zijn, zijn bekend: poort des hemels, hoop, leven, zaligheid.

De razernij en vervoering heeft er toe geleid, dat aan Maria het recht wordt toegekend over Christus te gebieden. Het vervloekte en schandelijke lied horen we in de kerken: „Bid de Vader, gebied de Zoon, Maria, voor ons.”

Hiertegen protesteren we met alle kracht.

3. Ook aan verstorven heiligen wordt een eer toegekend, die alleen Christus toekomt.

Zo wordt een bekend lied gezongen, waarin de "heilige" Claudius wordt genoemd: het licht der blinden, de weg der dwalenden, het leven en de opstanding der doden.

Welke oordelen hangen er boven ons hoofd, wanneer we de hei-

ligen, als waren ze kleine goden, gaan vermengen met God? Wanneer aan Christus de bijzondere eer wordt ontnomen, waarmee de Vader Hem bekleedde als loon op Zijn volbrachte Middelaarsarbeid? Wanneer Hij deze eer moet delen met nietige schepselen?

Moeten wij dan maar stom zijn en door trouweloos stilzwijgen het zware oordeel Gods, dat ons wacht, op ons laden?

4. Niet één mens kon met een vast geloof de Heere aanbidden. Want ieder vond Christus, door Wie we alleen tot God kunnen gaan, als het ware begraven. De lieden verkeerden steeds in twijfel.

Deel ik wel in Gods vaderlijke goedgunstigheid?

Wil de Heere mij wel helpen en zorg dragen voor mijn zaligheid?

Welk een vreselijke dwaling, dat het eeuwig priesterschap van Christus, die de zware toorn Gods tegen de zonde wegdroeg, werd opgedragen aan iedere heilige!

Laat ons toch bedenken dat de Heere Christus door Zijn dood de eer verkregen heeft een eeuwige, enige voorspraak en vredemaker te kunnen zijn.

Die onze gebeden de Vader kan opofferen, om ons bij de Vader genade te doen vinden. In Hem ligt alleen de hoop, dat wij uit genade zullen ontvangen, wat we van de Vader begeren in Zijn Naam.

Hij alleen is voor de Zijnen gestorven en heeft voor hen het rantsoen, de loosprijs betaald. De Vader laat dan ook niemand toe om in de eer van Zijn Zoon als Middelaar Gods en der mensen te delen.

Het is de meest verfoeilijke kerkroof, dat onze vijanden toch blijven beweren, dat Christus wel de Middelaar van onze verlossing is, maar dat al de heiligen middelaars zijn om voor ons te bidden. Hier wordt Christus beroofd van de eer, dat Hij alléén op grond van Zijn aangebrachte zoen- en kruisverdiensten onze enige voorspraak kan zijn.

Zal men dan zijn mond houden, wanneer de voornaamste waardigheid, die Hem zo duur kwam te staan, aan Christus wordt ontnomen en deze uitgedeeld wordt aan de heiligen?

Dit blijft zo, al beweren de dwaalleraren, dat Christus met de heiligen voor ons bidt.

Wij moeten op grond van Gods Woord prediken dat Christus de enige Hogepriester is, Die niet alleen voor degenen die de Vader Hem gegeven heeft, het heiligdom van God de Vader opent, maar Die hen ook daarheen leidt. Deze enige Hogepriester alléén beweegt door Zijn voorbede Zijn Vader om hun gebeden te ver-

horen. Zij begeven zich door het geloof alleen onder Zijn bescherming.

5. Men heeft Christus niet alleen beroofd van de eer van Zijn priesterlijk ambt (bidden voor het volk), maar eveneens van het toepassen en deelachtig maken van al Zijn weldaden, zoals de vergeving der zonden en het eeuwige leven.

Men noemt Hem wel de Verlosser, maar dan zo, dat de mens zichzelf ook uit de dienstbaarheid der zonde en des doods verlost door zijn vrije wil.

Men noemt Christus wel Gerechtigheid en Zaligheid, maar dan wel zo, dat de mens door de verdienstelijkheid van zijn werken de zaligheid verdient. Hun theologen stellen het zo voor, dat Christus ons de Oorzaak van die verdiensten is en dat de mens, geholpen door Christus, het eeuwige leven kan verdienen. Ze zeggen: we zijn gewassen van onze zonden door Christus' bloed; maar dan zo, dat ieder zichzelf moet zuiveren door van de zijde der kerk aangereikte reinigingsvoorschriften.

Zo heeft de dood van Christus wel de naam een offerande te zijn; maar dan zo, dat de zonden toch nog verzoening nodig hebben door dagelijkse offeranden.

Christus heeft ons wel verzoend met de Vader, maar er wordt aan toegevoegd, dat de mens de straffen die hij zich voor Gods gericht heeft waardig gemaakt, moet afkopen door allerlei boetedoeningen.

Dit zijn allemaal vervloekte godslasteringen. Christus' zoen- en kruisverdiensten worden bijna teniet gedaan. En zouden wij dan geen recht van spreken hebben, wanneer op deze wijze Christus' weldaden worden vergeten en de kracht van Zijn Middelaarsarbeid in grove ondankbaarheid wordt begraven. Gods eer wordt teneergeworpen. Dat konden en mochten we niet oogluikend laten passeren! Dat we hoogst onderdankbaar geweest zijn, gezien de onverdiende weldaden door Christus verworven en aan ons, diep verloren en verdorven zondaren, uit louter genade door Zijn Geest toegepast en door het zaligmakend geloof omhelsd.

Bemint God de mens, naardat hij dit waardig is?

We wezen op de onbijbelse dwaling, dat het eeuwige leven wordt verkregen door de verdiensten van de mens.

Het vertrouwen van de mens ligt niet alleen in het omhelzen door het geloof van de door Christus aangebrachte verzoening met God, maar ook in zijn goede werken. Zo wordt de mens opgeheven tot een stoutmoedigheid, die des duivels is. Maar deze mens

zal van zijn hoge zetel neerstorten in een afgrond van vertwijfeling. Want er is geen sprake van een waarachtig dienen van de Heere. Met onwaardige faciliteiten tracht men wat bij God te verdienen: met het mompelen van vele gebeden, het oprichten van altaren waarop beelden of taferelen worden geplaatst, met het kerkbezoek, het aanhoren van de mis, het kopen van bepaalde missen, het kastijden van het lichaam, het zich ontzeggen van bepaalde spijzen, het onderhouden van door mensen ingestelde gedragsregels.

Gaat het over de voldoening om welverdiende straffen bij God af te kopen, dan is de uitzinnigheid nog groter, omdat, als bij de heidenen, de verzoening met God wordt gezocht in het Hem bevredigen.

Na van alles beproefd te hebben en zich uitermate te hebben vermoeid, blijft er niet anders over dan een twijfelend, bevend geweten, af en toe een verschrikkelijke benauwdheid. Maar, zo leert de kerk, dat is juist goed; twijfel is nuttig vanuit de vraag: waren mijn werken God wel aangenaam?

Zo geschiedt, wat Paulus schrijft in Rom. 4:16: de belofte van het eeuwige leven wordt op deze wijze te niet gemaakt.

Stel u voor, dat wij in zulke gevallen van gewetensnood door misleiding gezweven hadden. Zou dat niet ontrouw en ondankebaar geweest zijn tegenover God? Zou dat niet wreed zijn geweest tegenover zovele in vertwijfeling gebrachte zielen? We zagen immers het eeuwig verderf over hen komen, tenzij ze weer teruggebracht werden op de rechte weg.

De kerk werd gemaakt tot een huis van koophandel door de vervloekte afgoderij in de paapse mis.

Zodra „de hond” merkte dat „zijn baas” groot onrecht werd aangedaan, begon hij terstond te blaffen en begaf hij zich in gevaar voor „zijn meester”.

Zo was het ons, toen we zagen dat de Heere grote smaad werd aangedaan in Zijn sacramenten. Want wij behoorden Hem niet minder gehoorzaamheid te betonen dan een beest zijn meester. De verborgenheden waarop de tekenen in de door Christus ingestelde sacramenten zien, zijn door veel bijgelovigheden verdorven en door vele verkeerde menselijke vondsten verontreinigd. Ja, ze werden een bron van afschuwelijk en schandelijk gewin.

En dat, zonder dat men zich daarvoor schaamt!

We spraken daar al eerder over.

Moeten wij dit alles verdragen?

Christus heeft de geldwisselaars met de gesel uit de tempel verdreven; met Zijn hand keerde Hij de tafel om en wierp hun krammerijen de tempel uit.

Ik weet heel goed, dat het geen mens geoorloofd is in zo'n geval een gesel ter hand te nemen. Maar het betaamt ons wel met dezelfde ijver Die Christus dreef om de eer van Zijn Vader te beschermen, ook tegenover zoveel verderf in de dienst des Heeren in heilige ijver ontstoken te worden en te laten bemerken dat we alle besmettingen in de bediening van het Avondmaal met vrije en bestendige stem op mannelijke wijze verfoeien.

Het is ieder bekend, dat al lange tijd in de kerken hetgeen tot de dienst des Heeren behoort, te koop is. Precies eender als de koopwaar op de markt. Tegen een bepaalde prijs. Of men wordt het na wat loven en bieden wel eens.

Het Heilig Avondmaal is daar een sprekend voorbeeld van. Meer dan in andere zaken wordt hier schandelijk gehandeld.

Met welk recht wordt het ons dan kwalijk genomen, dat wij de handel in missen bestraffen?

Vandaar dat ik u vraag, onoverwinnelijke keizer en doorluchtigste vorsten, daar Christus Zijn lichaam tot een offerande voor de zondesuld der Zijnen heeft overgegeven om gekruisigd te worden en Zijn bloed tot hun reiniging gestort heeft, of u in uw harten ernstig wilt overleggen, of dit Middelaarswerk van Christus niet in hoge waarde gehouden moet worden. Wanneer Christus Zijn lichaam tot spijze voor de gegebenen Zijns Vaders gaf en Zijn bloed presenteert tot hun drank, moeten wij dit alles dan niet met aandacht en grote zorgvuldigheid bewaren? Hoe ondankebaar zou het zijn, om iemand deze hemelse verborgenheid, die Christus als een kostbare parel Zijn gemeente toebetrouwd heeft, te laten vertreden en dan stilzwijgend toe te zien!

Met allerlei vuiligheid werd dit heilsfeit besmet. De kracht van Christus' dood werd immers teruggebracht tot een menselijk huichelspel. De mispriester, die zich een navolger van Christus noemt, wordt voorgesteld als een middelaar tussen God en de mensen. Zo wordt de offerande, eenmaal gebracht tot verzoening der zonden, door de priester die de mis bedient in elke stad dagelijks herhaald en wordt Christus daarbij duizend en meer malen per dag geofferd ter verzoening voor de zonden.

Daarbij wordt de naam „Het heilig Avondmaal” misbruikt omdat er een offerande van wordt gemaakt, waarbij allerlei menselijke bedenksels de boventoon gaan voeren.

Ik weet het, men tracht zich te verdedigen. De mis is, zo zeggen ze, een offerande om daarmee de zonden niet alleen van de levenden, maar ook van de doden te verzoenen.

Hierdoor brengen ze hun onbeschaamdheid nog meer aan het licht. Niet in de openbare prediking van het Goddelijk Woord wordt gewezen op het teken en op de betekende zaak van dit sacrament, maar het brood wordt geofferd, nadat de mispriester het benadert met zijn geblaas en met wat gemompel. Dan wordt het brood niet uitgedeeld in de vergadering der gelovigen, maar slechts één eet het op, of het wordt afgezonderd om tot een ander doel gebruikt te worden (om te worden aanbeden). En als er hier of daar sprake is van het uitdelen, dan ontvangt het volk nog maar de helft, omdat uit de drinkbeker, geheel tegen het gebod des Heeren in, alleen gedronken wordt door de priester.

Wat is dat voor onzinnigheid, dat ze bedenken dat door de priester het wezen van het brood vergaat, zodat het kan veranderen in het wezenlijk lichaam van Christus!

Wat is dat toch voor een smaad, dat de handel met de missen met niet meer eerbied geschiedt dan de verkoop van schoenen op de markt?

Men neemt zo maar aan, dat op deze wijze de verdiensten van Christus te koop zijn.

Voorwaar, zo wordt Christus niet minder smaad aangedaan, dan wanneer men Hem in het gezicht sloeg.

Het oordeel van de Corinthiërs

Wilt toch wel bedenken, onoverwinnelijke keizer en doorluchtigste vorsten, wat eertijds de Corinthiërs wedervaren is vanwege een misbruik van het Avondmaal. En dat misbruik was op het eerste gezicht niet eens zo ernstig. Immers, ieder bracht zijn eigen avondmaal van huis mee. De rijken deden niet mee aan het gemeenschappelijk maal maar wilden lekker eten, terwijl de armen konden toezien en honger lijden. Om die reden, aldus Paulus in Cor. 11 : 21, bezoekt de Heere hen met een hevige en bittere pestilentie.

De apostel geeft daarmee te kennen, dat het Gods vaderlijke roede was om hen tot bekering te roepen.

Maar we kunnen hier wel uit afleiden, wat ons te wachten staat. Want wij zijn niet slechts een weinig van de instelling Gods afgeweken, neen, we zijn ver hiervan afgeweken door de zuiverheid van het sacrament te schenden en het op een afgrijpselijke wijze te bevuilen. Daarmede hebben we de hele bediening van het Avondmaal omvergeworpen.

Er is geen twijfel aan, of de Heere is reeds begonnen, deze goddeloosheid te wreken. De wereld wordt al vele jaren aaneen met

veel ellende en jammer getroffen. Daarmede is thans de uiterste grens bereikt. Velen verwonderen zich hierover en zoeken naar andere oorzaken. Maar wanneer we bedenken hoe gering de fout was, waarmede de Corinthiërs het Avondmaal geschonden hadden en wat daarvan de gevolgen waren, en we zien hoe thans dit sacrament wordt verontreinigd en bevlekt, dan is het toch geen wonder dat de Heere - en dat met recht - ons zo zwaar straft.

De verdorvenheid in de ambtelijke bediening

We moeten nog even terugkomen op het leven van de priesters, die de kerk regeren. We noemen slechts drie zeer bedenkelijke zaken:

a. De orde in de rechte bediening van het priesterlijk ambt is zoek. Dit ambt wordt thans verkregen, of door geweld, of door geldgierige omkoperij, of door enorme, schelmachtige praktijken.

b. De voorgangers in de kerken zijn meestal ijdele schaduwfiguren wanneer het gaat over de feitelijke bediening van het ambt. Die laten ze over aan gehuurde personen, tegen geringe betaling. Zelf zijn ze meer dode figuren, dan ware dienaren.

c. In plaats van de consciënties te leiden met en door het Woord des Heeren, onderdrukken ze deze meer met hun onrechtmatige tyrannie. Ze houden immers het geweten van de mensen gevangen met hun vele goddeloze wetten.

Wanneer deze gruwelen eens zouden worden voorgelegd aan een onpartijdige rechter, voor wie de bisschoppen en de priesters moesten verschijnen die thans het voor het zeggen hebben in de kerk en onderzocht zou worden, op welk een onrechtmatige wijze zij tot hun ambt zijn gekomen, wat zou op een pijnlijke wijze veler, zo niet aller ongerechtigheid aan het licht treden! Alle goddelijke en menselijke wetten worden daarbij vertreden en alle eerbaarheid wordt door deze koophandel weggeworpen. Moet ten dezen verbetering worden uitgesteld tot de volgende eeuw?

Wie onpartijdig in deze zaak wil oordelen, zal moeten toestemmen, dat wij thans meer dan billijke redenen hebben om heftige woorden te gebruiken. Wie thans weigert toe te stemmen hoe de leer der godzaligheid is vervalst en hoe schandelijk de sacramenten zijn verontreinigd, verzaakt de dienst des Heeren, verraadt de eer van God en Zijn Christus en de zaligheid der mensen, met de totale bediening der kerk. Dit kan niet trouweloos langer geduld worden.

Het lijkt wel fraai, hier verzachtende omstandigheden aan te voeren, maar wij kunnen niet anders dan standvastig en tot het einde toe deze regel aanhouden: niet toelaten, dat de heilige Naam des Heeren langer wordt geschonden door een goddeloze en lasterlijke dwaalleer, zodat de eeuwige waarheid Gods door satans leugens wordt vermoord, Christus wordt bespogen, Zijn verborgenheden achter de tekenen der sacramenten worden verzwegen en dat de arme zielen van de mensen in de kerken, die nu dodelijk gewond zijn, prijsgegeven worden aan het laatste verderf. Hier kan en mag geen sprake zijn van dulden, van gedogen, van nalatigheid in deze zaken, die wij vóór alle dingen dienen te verbeteren.

Het verwijt: wat heeft uw arbeid voor vruchten afgeworpen?

Ik wil niet ontkennen, dat dit kerkelijk rijk met al zijn goddeloosheid in rep en roer is gebracht, toen wij geroepen werden om verbeteringen aan te brengen in zovele misstanden.

Hadden zij, die nu zoveel alarm slaan, maar eigener beweging en vrijwillig, zodra de gezonde en godvruchtige leer weer in hun wereld verscheen, ons de hand toegestoken! Dan zou er niet minder vrede in de kerk zijn gekomen, dan toen het Koninkrijk van Christus bloeide.

Nu voeren zij, die deze leer tegenstaan, oorlog met Christus. Ze verhinderen de gang van de leer der waarheid in deze wereld. Zo kon er nooit ware eendracht komen.

Laten onze tegenstanders er dan ook mee ophouden, de schuld van alle onenigheid op ons te schuiven. Ze zijn zelf de oorzaak van alle tweedracht. Ze willen wel vrede, maar dan op voorwaarde dat de leer der godzaligheid verdreven wordt, Christus als het ware ten grave wordt gedragen en de antichrist de kerk houdt onder zijn heerschappij. Geen vrede, zeggen zij, tenzij u ons voor onschuldig houdt.

Wij moeten nu alle laster verdragen, omdat wij niet anders begeren dan een eenheid, waarvan alleen de waarheid der Schriften de band is, die ons samenbindt. Wij worden aangezien voor de aanstichters van alle twist. Want men zegt: Wat voor profijt heeft nu uw verbeteren afgeworpen? Al uw zogenaamde geneesmiddelen hebben gefaald.

Wie zo redeneert, vergeet dat alle ware verbetering van de kerk alleen het werk van God is. De bekering tot de leer der waarheid is evenmin afhankelijk van wat de mensen denken of doen als de opstanding uit de doden. Daarom mag de bekwaamheid, hierin

genezend werkzaam te zijn, niets verwachten van de wil van een mens of van de al of niet gunstige omstandigheden. Die bekwaamheid is alleen uit God. Al wordt wel van ons geëist dat we doorbreken, dwars door alle hopeloze toestanden heen. Want de Heere wil dat zijn Evangelie gepredikt wordt. Dit bevel moeten we gehoorzamen.

Laat ons dan volgen, waarheen de Heere ons ook roept. Het komt ons niet toe, naar de toekomst te vragen. We mogen alleen hartelijk wensen en begeren, dat de Heere onze arbeid zal doen zijn tot eer van Zijn Naam en tot heil van arme zondaarszielen. Daarnaast dienen we naarstig en met vlijt te staan, dat de Heere ons van Zijn hand dit goede doet wedervaren.

We moeten ondertussen lijdzaam verdragen, wat de Heere ons oplegt, wat dat ook moge zijn.

Toch is het ten onrechte, wanneer men ons belastert, dat we niet zoveel profijtelijks uitgericht hebben als we graag hadden gezien en ook te wensen ware geweest.

De Heere beveelt ons te planten en nat te maken.

Nu, dat hebben we gedaan. En de Heere alleen is het, Die de wasdom geeft.

En wanneer de Heere onze wensen nu eens niet vervult?

Dan is het wel zo dat, wanneer wij ons ambt naar behoren en getrouw vervuld hebben, onze vijanden niet méér mogen begeren. Laat ze dan liever God beschuldigen, omdat Hij de gewenste voorspraak niet geschonken heeft.

Toch is wat onze vijanden naar voren brengen, onwaarachtig. Het getuigenis tegen de afgoderij en de vele bijgelovigheden is zeker niet vergeefs geweest. En is dit dan geen vrucht, dat vele godzaligen ons zeer dankbaar zijn, dat ze nu geleerd hebben de Heere te dienen met een oprecht hart en dat er begonnen zijn de Heere met een vrolijke consciëntie aan te roepen. Ze gewagen er van, dat ze nu verlost zijn van de voortdurende pijnigingen en thans de ongeveinsde smaak van Christus mogen genieten, waarin ze rust hebben gevonden.

Onze vijanden mogen ons dan zoeken te treffen met hun lasterlijk spreken, met name tegenover de dom gehouden mensen, maar ze kunnen ons nooit ontnemen dat bij hen, die de leer der waarheid naar de Schriften hebben aangenomen, nu meer zuiverheid, oprechtheid en heiligheid te vinden is, dan onder al degenen die zij houden voor de alleruitnemendsten.

Zeker, er zijn er, die het Evangelie misbruiken en met losse teugel de weg der boosheid inslaan.

Wij bekennen dat dit helaas zo is. En dat is niets nieuws.

Maar ligt de schuld daarvan bij ons? Deze mensen weten heel

goed, dat het Evangelie de enige regel is om wel en heilig te leven. Dat niet allen, die onder de bediening van het Evangelie leven, daarnaar begeren te leven en zich daarvan ontslagen achter en zonder vrees de zonde gaan dienen, we bekennen, dat die er zeer zeker zijn.

We lezen in Luc. 2 : 35, dat Simeon zeide, dat Christus daartoe gezet is (tot een val en opstanding), opdat de gedachten van veler harten ontdekt zouden worden. Wanneer het de Heere behaagt, het licht van het Evangelie te ontsteken, opdat de verborgen boosheid van de godelozen geopenbaard zal worden, moeten onze vijanden dan daaruit concluderen dat het hoog tijd wordt de dienaren van het Evangelie en hun prediking te gaan belasten?

Ik zou hen geen onrecht aandoen wanneer ik datgene, waarover zij zich nu zo druk maken, op hun schoot legde. Deze verdachtmakingen immers gelden hen omdat ze de loop van de leer der waarheid trachten te stuiten en daarmee een veilig sein geven voor de ongebonden vrijheid van wereldgezinde mensen.

Hoe staat het met de tucht onder ons?

De tegenstander beweert ook dat wij geen tucht kennen, omdat wij geen kerkelijke wetten hebben en dus onze mensen niet in de hand kunnen houden.

Mag ik daarop antwoorden, dat wij wel degelijk goede en ook vaste regels hebben die wij naar voren brengen in de dagelijkse prediking van Gods Woord.

„Ja, maar,” hoor ik dan zeggen, „onder dit alles blijft de tucht bijna in verachting.”

Ik wil toegeven, dat wij ons inderdaad niet kunnen beroemen op een levensgedrag, bij de onzen, in overeenstemming met en in gehoorzaamheid aan Gods Woord.

Maar hoe komt dat?

Is het niet zo, dat onze vijanden alles op alles zetten om onze regelmatige arbeid te verhinderen en dat ze daarmee trachten te bereiken dat het onder ons niet kan komen tot de zo gewenste orde en regel in het leven onzer gemeenten? Terwijl wij naarstig werkzaam zijn om het kerkelijk leven te bouwen, gunnen de vijanden ons geen moment rust om orde op zaken te kunnen stellen. Wat een mentaliteit! Eerst bij ons alles over hoop gooien, en dan lasteren dat het zo'n woestenis bij ons is.

Er ontbreekt, wat de tucht betreft, aan ons werk veel. Het is lang niet volmaakt. Dat weet de Heere. Hij verstaat onze verzuchtin-

gen. En dat weten ook zij wel, die zich over deze gebreken beklagen.

We konden ook niet alles wat afweek van de bijbelse richtlijnen voor het leven der onzen direct aanpakken. Het is ermee, als met een bouwvallig huis.

Dat behoeft herstel. Maar vaak wordt dan eerst, wat losgeraakt is, bijeen verzameld en geordend. Om dan later op de juiste plaats te worden aangebracht.

Zo was het ook hier. Wat van de oude, kerkelijke tucht was overgebleven, was zo in verwoesting geraakt, dat het zijn verdere betekenis en functie had verloren. Alles lag door elkaar en had geen nut meer.

Stuk voor stuk moest alles weer bijeen worden gezocht en op de juiste plaats weer gaan functioneren.

Konden echter onze tegenstanders zelf ons maar een goed voorbeeld geven van een goed functionerende tuchttoefening! Ach! wat voor tucht is er onder hen die ons verwijten, dat er bij ons geen tucht te vinden is!

Laten we eens onderscheiden de tucht, die de geestelijkheid betreft en die het gewone volk aangaat.

Waar is nu de handhaving van de tucht onder de geestelijken als het gaat over reine en eerbare zaken?

De oude leefregels, die een zuiver en heilig leven beoogden onder de geestelijken, zijn nog wel bekend. Maar wanneer iemand aan deze leefregels herinnert, lacht en spot de geestelijkheid.

Al die oude normen zijn dood materiaal geworden. Die moeten niet meer opgehaald worden.

Op z'n minst moet toch van een bisschop of van een priester gevraagd worden de normale eerbaarheid in acht te nemen. Zich niet door schandelijke daden in opspraak te brengen.

Maar wat te denken van de schandelijke wijze waarop een geestelijke tot zijn ambt komt!

De paleizen van de bisschoppen zijn vaak publieke winkels, waar met kerkelijke diensten en ambten op schandelijke wijze koophandel gedreven wordt.

Aan het roomse hof, het vaticaan, wordt het voor een kleine zaak geacht, dat priesterdommen openbaar verkocht worden.

Zonder te letten op verstandelijke ontwikkelingen, kennis en inzicht worden aan kinderen van twaalf jaar opperbisdommen toebetrouwd. Zo'n kind wordt vader en herder, ontvangt de heerschappij over het christelijke volk.

Zo wordt de Heere Jezus Christus smaad aangedaan, slaat men Hem met vuisten in het aangezicht.

Tegen de leefregels voor bisschoppen en priesters in, zijn deze ambtsdragers praktisch nooit aanwezig op de plaats waar ze hun ambtelijk werk zouden moeten verrichten en zijn ze verbonden aan twee, zelfs wel vier of vijf bisdommen, zodat ze een heel jaar nodig zouden hebben om één keer per jaar zich te vertonen aan de kudde, waarover ze gesteld zijn. En de personen die hen dan vervangen, zijn meestal onontwikkelde, onwetende en onbekwame lieden.

De oude leefregels bepalen dat een geestelijke, die zich schuldig maakt aan hoererij, geschorst moet worden. Ook wanneer hij zich ophoudt met jagen, dobbelen, brasserijen en danspartijen.

Wanneer we getuigen tegen het handhaven van geestelijken die zich hieraan openlijk schuldig maken, beweert men dat deze tijd niet meer toelaat zulke gebreken te bestrijden. Zo gaat de ongebondenheid onder de geestelijken zover, dat de wereld er door besmet wordt, méér dan door een andere stand.

Kan dat vergeven worden?

En wat de tucht onder de gewone man betreft, de geestelijke bekommert zich daarover niet. Als hij maar zijn heerschappij kan uitoefenen en wat zijn inkomsten betreft, niets tekort komt.

Nergens is sprake van het in bedwang houden van de ongebondenheid der mensen.

O ja, er is nog zoiets als de ban. Een tyrannieke bliksem, die niet voor het gericht wil verschijnen, wanneer hij zijn schuldeisers niet kan betalen. Zelfs verborgen misdaden worden met de ban getroffen. Bijvoorbeeld, wanneer er gestolen is en de dief wordt niet gevonden. Dan treft de (verborgen) dief de ban. Maar misdaden die in het openbaar, voor de ogen der hele wereld worden gepleegd, blijven vaak ongestraft.

Hoe durven ze ons dan nog enige ongerechtigheid te verwijten, terwijl ze hun eigen zaken prijsgeven aan de verwoesting?

We schieten er echter niets mee op wanneer we de laster, die over ons wordt uitgestort, weer op hun schouders schuiven. Vóór deze tijden van verval werd er een heerlijke discipline gehandhaafd. En ook wij beklagen het, dat deze niet meer wordt gehandhaafd.

Al verontschuldig ik de gebreken die er onder ons zijn, wat de handhaving van de tucht betreft, beslist niet, ziende op onze vijanden hebben we toch nog meer redenen tot roem dan zij.

Zijn wij de scheurmakers?

Tenslotte kom ik tot een zeer bijzondere laster. Wij zouden ons

van de kerken ons hebben afgescheiden. En er zou geen reden geweest zijn om de eenheid der kerk te verbreken.

Hoe groot het ongelijk is dat ons ten dezen wordt aangedaan, daarvan getuigen de geschriften der onzen.

We kunnen kort zijn in ons antwoord op deze laster: Wij zijn niet van de kerken afgescheiden; wij zijn daarvan ook niet vervreemd; wij behoren nog tot dezelfde gemeenschap; die éne christelijke kerk.

Maar wat onze vijanden doen: zij proberen met de titel „kerk” in de hand, de ogen van godvruchtige en trouwhartige lieden te verblinden.

Mag ik u, onoverwinnelijke keizer en doorluchtigste vorsten beleeft verzoeken, alle vooroordelen naast u neer te leggen en ons gehoor te willen verlenen om onze verantwoording aan te horen? En mag ik u tevens verzoeken niet terug te schrikken, wanneer de naam „kerk” wordt genoemd. Bedenkt u dan, dat ook de profeten en de apostelen in hun tijd te strijden hebben gehad met een vermomde kerk. Zoals wij in onze dagen te maken hebben met de roomse paus en diens aanhang.

Wanneer de profeten en apostelen vrijmoedig de afgoderij, het bijgeloof, de verontreiniging van de tempel en van andere goddelijke dingen, de onachtzaamheid en slaperigheid van de priesters, hun gierigheid, wreedheid en verdorven lusten bestraffen, werd hen onmiddellijk in het aangezicht geslingerd wat ook onze vijanden vandaag voor in de mond ligt: dat ze afweken van de algemene gevoelens en dat ze de eenheid van de kerk verscheurden.

De gewone regering van de kerk bestond toen uit de priesters. Zij hadden hun ambt niet zomaar aangenomen. God had hun dit ambt volgens Zijn Wet gegeven.

Het zou ons te ver voeren, dit alles te beschrijven. Daarom zullen we met het voorbeeld, dat Jeremia ons geeft (Jer. 18:18) tevreden zijn. Jeremia had daar te doen met de gehele vergadering der priesters. Ze stonden gereed, Jeremia aan te vallen.

„Komt aan,” zeggen ze, „laat ons gedachten tegen Jeremia denken.”

Ze waren immers van mening, dat zij als priesters niet konden dwalen in de Wet; wij als wijzen konden niet feilen in hun raad; hun profeten konden niet dwalen in hun leer.

Over hen stond de hogepriester. Wie zich niet aan zijn oordeel onderwierp, maakte zich des doods schuldig (Deut. 17:13; Mal. 2:2 en 3).

Zijn gehele nageslacht, waaraan de Heere de regering van de Israëlitische kerk had toebetrouwd, kwam hetzelfde ambt toe.

Wanneer deze hogepriester of priester met Gods waarheid is ge-

wapend en iemand (zeg één of meerdere priesters) de eenheid dezer kerk verbreekt door zich af te zetten tegen deze verordende macht, dan is deze man (ook al noemt hij zich een profeet) een scheurmaker.

Wanneer zo'n hogepriester of priester, of een profeet des Heeren, niet voor dreigementen vreest en in de Naam des Heeren optreedt tegen de opkomende rebellie en daartegen (tegen Gods waarheid) blijft strijden, is hij dan een scheurmaker?

Welnu, wij worden veroordeeld, omdat wij ons geroepen weten te getuigen tegen de goddeloze verachting van de waarheid Gods.

Maar nu zegt men: ja, maar dat kan nooit een reden zijn om gescheiden van de kerk op te treden.

Maar wij ontkennen pertinent dat wij zulks doen. Wel moeten we er bezwaar tegen maken wanneer zij, die tegen Gods waarheid rebelleren (en dat kunnen ook priesters zijn), de gewone regering van de Kerk in handen hebben. Daarvoor hebben wij wel andere argumenten, omdat in de dagen van Jeremia de Wet van het priesterschap gold, dat door de Heere was ingesteld en waarbij de opvolging in het ambt vast lag.

Zij die thans opperste priesters genoemd worden, zullen nooit op grond van goddelijke of menselijke wetten op hun ambt, door opvolging aanspraak kunnen maken.

De priesters uit de dagen van Jeremia, die afgeweken waren van de goddelijke waarheid, beschuldigden de profeet Jeremia (die daartegen getuigde) van scheurmakerij en dat wel onder de bedriegelijke naam van „kerk”, waarin zij het voor het zeggen hadden.

De priesters van de kerken in deze tijd beschuldigen thans ons daarvan. En zij doen dat eveneens, misbruik makend van de titel „kerk”, waarin zij regeren.

Ik heb Jeremia als voorbeeld genoemd. Maar zovelen na en voor hem hebben dezelfde strijd gevoerd.

En wat hebben de apostelen gedaan?

De Joodse synagoge maakte hen tot hun vijand, omdat zij beleden dienstknechten van Christus te zijn. In die tijd stonden de priesters in de tempel in hun volle waardigheid, ambtelijk gezien. Misschien zal men opmerken, dat de apostelen toch nog gemeenschap onderhielden met de kerkelijke leiders van die dagen. Denk maar aan de offeranden en de gebeden.

Zeer zeker was dit zo. Maar dan in zoverre, dat deze knechten des Heeren niet gedwongen werden mee te doen aan de afgoderij (tijdens de profeten) en de dwalingen der Joden. Van welke profeet lezen we dat hij ooit meedeed met de afgoderij te Bethel?

Wie van de godvruchtigen dacht u dat gemeenschap gehad heeft met de onreine afgoden, toen de tempel door Antiochus verontreinigd was en aldaar onheilige ceremoniën ingevoerd waren?

De hele zaak komt hier op neer, dat u dient te verstaan, dat Gods trouwe knechten nooit gebonden zijn aan de ijdele titel „kerk”, wanneer deze benaming in de kerken wordt aangewend om het rijk der goddeloosheid te bevestigen. Het gaat dan ook niet aan, de naam van de kerk altijd in de mond te nemen. Het is noodzakelijk dat we omtrent de kerk op grond van Gods Woord, een helder oordeel hebben. Dan mogen we weten, welke de ware kerk is en in welke opzichten zij zich onderscheidt van de valselijk genaamde „kerk”. Daarbij is allereerst te bedenken, dat de ware kerk nooit gescheiden kan worden van Christus, haar Hoofd. En wanneer ik Christus noem, dan versta ik Hem, verenigd met Zijn Evangelische leer, die Hij met Zijn bloed verzegeld heeft.

Welnu, om te voorkomen dat onze tegensprekers zichzelf en anderen wijsmaken dat zij de kerk zijn, is het noodzakelijk, dat ze voor alle dingen eerst het bewijs leveren, dat zij de zuivere Evangelische leer hebben. Dat is immers het blijvende kenteken van de ware kerk: de gezonde prediking van de leer en het zuiver gebruik van de sacramenten, verbonden aan het Woord van God. In Ef. 2:20 zegt Paulus dat de kerk, die niet gefundeerd is op de leer der profeten en apostelen, haastelijk moet vervallen.

De tegenpartij beroemt er zich op, toch Christus aan haar kant te hebben.

Dan zal hieruit moeten blijken of zij Hem, zoals Hij in Gods Woord is geopenbaard, prediken en gehoorzaam zijn.

Ze komen steeds met „kerk”, „kerk”.

Goed, maar wij vragen hen naar hun leer. Want die leer, maar dan de Bijbelse leer, is het enige fundament van de kerk.

Onoverwinnelijke keizer, Uwe Majesteit ziet toch wel, dat het een groot verschil uitmaakt of men steeds komt met de naam „kerk” (om ons te overrompelen), of dat ze zich wapenen met de waarheid van de kerk, met wat zij leert.

Wie de kerk verlaat, gebouwd op het vaste fundament der profeten en apostelen, de Kerk, die de Bijbel noemt de moeder der gelovigen, een pilaar en vastigheid der waarheid, die wijkt van Christus. Maar dan eisen we van zo'n Kerk, de zichtbare openbaring van die Kerk, dat zij haar kinderen baart door het onverderfelijke zaad van het zuivere Evangelie van Christus tot onsterfelijkheid. Dan moet zij wel een kerk zijn, die haar nieuw geboren kinderkens voedt met de reine geestelijke spijs van het Woord des Heeren. Een kerk die de zuivere en gehele leer der waarheid,

welke God in haar schoot gelegd heeft, door haar dienst bewaart. Dit is het ongetwijfeld en onbedrieglijk kenteken, dat de Heere Zelf Zijn Kerk ingedrukt heeft, opdat ze in haar zichtbare openbaring daardoor bekend en gekend kan worden.

Komt men met niets meer dan een blote naam, dan weten we toch wel, wat Jeremia zegt (Jer. 7:4). De goddeloze priesters verheffen vergeefs hun leugenachtige roemtaal: „Des Heeren tempel, des Heeren tempel, des Heeren tempel zijn deze.” Maar ze maken wel des Heeren tempel tot een kuil der moordenaren.

Dacht u, dat voor ons de eenheid van de kerken niet heilig is? Zij allen, die deze eenheid verbreken, zijn vervloekt. Dat belijden wij met Paulus, die in Ef. 4:5 schrijft dat er één God is, één geloof, één doop, één Vader voor allen, Die ons tot hoop heeft geroepen. Daarom zullen wij één lichaam zijn en één geest.

Hier gebiedt de Heere ons dat wij, omdat we de ene enige God aanhangen, ook onder elkaar door de band des geloofs samen verbonden moeten zijn. Maar dan mochten we daarbij wel vasthouden aan wat de apostel schrijft in Rom. 10:7, dat het geloof is door het Woord van God. Daarom moeten we er zeker van zijn, dat dan onder ons die heilige band gevonden zal worden, wanneer wij overeenstemmen in de zuivere leer en door het geloof Christus Jezus ingelijfd zijn.

Zou het zo zijn, dat we ons altijd weer moesten bezig houden met het beraadslagen van allerlei leer, zou dat dan een teken zijn, dat we als kerk des Heeren onderscheiden zouden zijn van het gezelschap der goddelozen?

Daarom voegt de apostel een weinig daarna hier nog aan toe, dat de dienst van Christus ingesteld is tot opbouw der kerken, totdat wij komen tot de enigheid des geloofs. Dat is: tot de kennis van de Zone Gods, opdat we geen kinderen meer zullen zijn, die omgevoerd worden met allerlei wind van leer, maar in de waarheid zullen opwassen, met liefde in Hem, Die het Hoofd is. (Ef. 4:12-15).

Duidelijker kan de apostel de eenheid der kerk niet aanwijzen, dan in een heilige eendracht in de leer. Hij roept ons immers tot Christus en tot het geloof, dat begrepen is in de kennis van Christus en tot gehoorzaamheid der waarheid.

De kerk is de schaaftal, de ene schaaftal, waar alleen Christus het Opperhoofd is. Daar wordt Gods stem gehoord, daar alleen, en dat onderscheiden van alle andere stemmen der vreemden. (Joh. 10; Rom. 12:16). En dit bevestigt Paulus wanneer hij de Romeinen vermaant, dat zij allen hetzelfde gevoelen zullen hebben; in Christus. Zó alleen ontvangt de Heere de eer.

De paus toont de antichrist te zijn.

Zij die ons zo fel bestrijden, hebben zichzelf wijs gemaakt dat de gemeenschap met de kerk verbonden is met de vorm van de regering der kerk, die ze zelf bedacht hebben. Daarom menen zij het gelijk aan hun kant te hebben, wanneer zij ons voor de voeten werpen, dat wij ons vervreemd hebben van de roomse stoel. Het valt ons echter niet moeilijk, te antwoorden op die zogenaamde waardigheid van de roomse stoel, waar zij zo bijzonder hoog van opgeven.

Ik wil hier echter thans niet zozeer op ingaan. We zouden te uitgebreid worden en er is reeds overvloedig over geschreven. Wel zou ik het zeer op prijs stellen, wanneer u eens wilde luisteren naar Cyprianus, want hij spreekt over de ware gemeenschap van de kerk.

Terwijl onze tegenstanders deze gemeenschap alleen aan de roomse stoel verbinden, plaatst Cyprianus de oorsprong van de kerkelijke eendracht alleen in het opziensambt (bisdom) van Christus. Daaraan heeft ieder zich, zo zegt hij, te houden. Want de kerk is enerlei. Zij strekt zich ver uit over de menigte door de wasdom, dank zij haar vruchtbaarheid. Zo zijn er wel vele stralen van de zon, er is echter maar één licht. Zo zijn er wel ranken aan die ene boom, er is echter maar één stam, die steunt op een stevige wortel. Zoals er uit één fontein vele waterbekken vloeien. Het schijnt dat er een veelheid is die zich uitspreidt door de mildheid van de overvloed, maar er blijft één eenheid, in haar oorsprong gelegen.

Eén straal van de zon brengt geen eenheid. Breken we een tak van een boom, de vrucht aan die tak kan niet meer groeien. Scheiden we een waterbeek af van de bron, dan verdroogt zij.

Zo is het ook met de kerk. Zij verspreidt zich over heel de wereld, zoals de stralen der zon heel de wereld verlichten. Er is maar één licht dat zich overal verspreidt. De eenheid van al die stralen vinden we in de lichtbron, de zon. Van deze bron is ook de kerk niet af te scheiden.

Cyprianus verklaart dan verder dat dáár ketterijen en scheuringen ontstaan, waar men zich niet richt naar en grondt op de oorsprong van de waarheid: die waarheid is Christus. Wordt zij niet gezocht in het Hoofd der kerk, Christus, dan wordt de leer van de hemelse Leermeester niet bewaard.

Ja maar, zegt men, wij weigeren niet Christus gehoorzaam te zijn, Hij is ons Hoofd; Hem hangen we aan; aan Hem houden we vast.

Inderdaad, wie Zijn regering niet met eerbied en in gehoorzaam-

heid aanvaardt, maakt zich der vervloeking waardig. Maar...! de schijn van het opperste regiment, waarmee onze tegenstanders pralen, de roomse stoel, lijkt in niet één enkel opzicht op de beelden die Cyprianus gebruikt voor de ware verbondenheid van de gelovige met Christus en Zijn waarheid. Want die ene paus van Rome eigent zich, in plaats van Christus, de opperste heerschappij toe. En dat met een onbeschaamdheid, zoals niet één andere tyran dat ooit deed. De rest van het lichaam, de kerk, is meer gericht naar wat de paus beveelt, dan naar wat Christus ons leert. Het licht waarvan Cyprianus spreekt, is dan ook uitgeblust; de oorspronkelijke watervloed, uit de ene fontein, is toegestopt. En wat zegt de hoogte van een boom, die van zijn wortel losgehakt is!

Toch blijven onze tegenstanders zich tot het uiterste inspannen om de hoogste waardigheid van de pauselijke stoel te verdedigen. Dat is begrijpelijk, want ze zijn van de paus geheel afhankelijk.

Het zou u, onoverwinnelijke keizer en doorluchtigste vorsten betamen u niet door dit blanketsel te laten bedriegen. Deze hoogste waardigheid immers is niet ingesteld door een autoriteit, die God daartoe riep, maar berust geheel en al op het goeddunken van de mens. Tonen wij onze tegenstanders dit aan, dan staan ze wel enigermate beschaamd, maar daar durven ze niet openlijk voor uit te komen.

Er is een tijd geweest, dat ze het Schriftelijk getuigenis brutaalweg misbruikten om hun grove leugens te bevestigen. Maar toen hen deze splinters uit handen werden geslagen en zij zich door Gods Woord in de steek gelaten gevoelden, namen ze hun toevlucht tot de oudheid, die ze traditie noemen. Ook wat ze dan aandragen, kunnen we hen gemakkelijk uit handen slaan, omdat de roomse pausen – ze hadden er wel vier eeuwen voor nodig – opgeklommen zijn tot zo'n hoogheid en eer, dat het zeer grondig uit de geschriften der huidige vaders en de handelingen der concilies is aan te tonen, evenals uit de geschiedenis der kerk, dat ze deze hoogheid en eer zichzelf hebben toegeëigend door bedrog en kwade praktijken, of ook met geweld hebben bemachtigd.

Maar stel nu eens, dat de paus die hoogste waardigheid op rechtmatige wijze had verkregen, dan zou dit toch wel allereerst hieruit moeten blijken, dat de roomse kerk de ware kerk is en dat deze kerk de enige, ware bisschop heeft.

Welnu, waarin betoont dan de paus van Rome een bisschop te zijn, een opziener der kerk, waardig om als zodanig erkend te worden?

U kent de spreuk van Augustinus wel: „Het bisdom is niet een naam ter eer (een eretitel), maar het is de aanduiding van een ambt.”

De oude synoden zeggen van dit ambt:

„Zij, de bisschoppen, weiden het volk door de prediking van Gods Woord, door de bediening der sacramenten; ze houden de geestelijkheid en het volk onder de tucht; ze worden ontheven van alle onheilige zorgen dezer wereld, teneinde zodoende in het uitoefenen van hun ambt niet gehinderd te worden.”

Verder schrijft Augustinus: „De priesters zullen in alle dingen de bisschop behulpzaam zijn.”

Zegt u eens: Hoe ziet dit er nu uit bij de paus en zijn kardinalen? In welk opzicht volbrengen ze het bisschoppelijk ambt?

Ze raken in geen enkel opzicht maar met de vinger aan, hetgeen waartoe hun ambt hen verplicht. Zelfs niet wat de uiterlijke schijn betreft.

Wat moeten we nu uit dit alles concluderen?

De paus is een bisschop, die zich geheel onttrekt aan alles, wat zijn ambt hem oplegt en toch staat hij aan het hoofd van de kerk. In zijn kerk is geen bediening des Woords, geen bediening der sacramenten in Bijbelse zin. Het goddeloze bijgeloof, de openlijke afgoderij met vele andere verkeerde dingen hebben al jaren een plaats in de pauselijke kerk. De belangrijkste hoofdzaken van de leer der waarheid, waarop de christelijke religie rust, zijn omvergeworpen. Christus wordt de hoogste bespottung aangedaan (de sacramenten zijn een bron van schandelijk gewin geworden en zijn bevuild met allerlei ongerechtigheden). Christus wordt opnieuw gekruisid, dan vragen wij: zou deze pauselijke kerk dan de moeder zijn van alle andere kerken? Zij heeft op geen enkele wijze de gedaante van de ware kerk behouden, ja, geen nagelschrapsel ervan! Hier zijn alle banden van de heilige gemeenschap, die er onder de gelovigen behoort te zijn, doorsneden.

In deze tijd keert de paus zich fel tegen de evangelische leer, die weer verkondigd wordt. Hij doet dat zó fel, of zijn leven er van afhangt.

Daar bewijst hij mee dat zijn stoel geen vastheid kan hebben, tenzij het Rijk van Christus verdreven wordt.

Uwe majesteit, de keizer, weet welk een breed veld hier voor mij geopend wordt om over te spreken.

Maar, om het kort te maken: ik ontken dat dit de apostolische stoel is, omdat hier niet anders te zien is dan christelijke afwijking van de Schriftuurlijke waarheid.

Ik ontken dat de paus de stadhouder van Christus is. Want hij

vervolgt op dolzinnige wijze het Evangelie van Christus en die dit door genade mogen omhelzen. Zodoende betoont hij de anti-christ te zijn.

Ik ontken, dat hij de opvolger van Petrus is. Want hij stoot neer, wat Petrus opgebouwd heeft. En hij wendt daarbij de hoogste vlijt aan.

Ik ontken, dat hij het hoofd van de kerk is. Want hij scheurt en breekt de afgesneden Kerk van Christus door zijn tyrannie. En van die kerk is Christus het Hoofd.

Laat men op dit alles eens antwoorden. Ja, zij, die het hoogste regiment over de kerk willen binden aan de roomse stoel! Zij, die zich niet ontzien, de zekere en betuigde leer van het Evangelie achter te stellen bij de autoriteit van de paus.

Ja, laat ze mij antwoorden!

Alleen, zoudt u eens, onoverwinnelijke keizer en doorluchtigste vorsten, willen overleggen of dit verzoek billijk is, of niet.

Verbetering in deze droeve toestand algemeen geëist. Maar hoe gedraagt zich de paus?

Wanneer men onbevooroordeeld naar de Heilige Schrift mij zou antwoorden op bovenstaande constatering, dan zou blijken dat de laster die onze tegenstanders over ons uitstorten, geheel ten onrechte is. Wij zijn niet brutaal en onverzoenlijk, omdat wij moesten beginnen met het zuiveren van de kerk van de besmetting der leer en der sacramenten; ook al hebben we daarvoor geen toestemming van de paus. Zou dit verbeteren dan daarom ongeoorloofd zijn?

Maar wat was er in dit opzicht van de paus te wachten?

Hij behoorde met zijn stoel te verdwijnen, zou het in de kerk kunnen komen tot een verbeterde toestand.

Daar komt nog dit bij:

Wie zich nog eens even wil indenken hoe Luther begonnen is, is voortgegaan met het verbeteren der kerken, hoe anderen dit niet hebben mogen doen, die zal van ons geen verontschuldigen meer eisen. Luther heeft immers ootmoedig aan de paus gevraagd, of deze wilde beginnen met het genezen van de ernstige kwalen, waaraan de kerk leed.

Wat heeft Luther anders geëist?

Toen de zaak voortgang maakte (de kwalen werden erger), en toen Luther zweeg, was het de nood der kerk zelf, die de paus bewoog niet langer uit te stellen, maar aan de genezing der dodelijk kranke kerk iets te gaan doen. En dat begeerde de hele chris-

tenheid ook van de paus.

Het stond toen in de macht van de paus, te voldoen aan de wensen van zovele godvruchtige mensen.

Heeft hij toen iets gedaan?

Hij heeft enkele beletsels voorgewend, die het hem moeilijk maakten maatregelen te nemen. Wel scheen hij de oorzaken van de ziekte te willen laten naspeuren. Maar het is duidelijk, dat de paus alleen zichzelf en anderen in de weg stond (en nog staat) om iets te gaan ondernemen. Dit staat immers vast: de paus heeft van meet af aan en tot nu toe, geen ander uitzicht gegeven op een verbeteringspoging (door middel van een bijeen te roepen concilie), dan door te gaan met Christus te begraven en al de goddeloosheid met nog meer bewustheid te bekrachtigen.

Waarom hij de schijn vertoonde iets te willen gaan doen? Hij ging hierover praten, toen wij opraden.

De tegenpartij gaat intussen door, ons te verbieden de hand te slaan aan de verbetering der kerk. Ze kunnen niet ontkennen, dat deze verbetering noodzakelijk is. Maar ze willen dat zowel het welvaren, als het verderf van de kerken afhankelijk moet zijn en blijven van het goedkeuren en dus van de wil van de paus van Rome.

Zou een door de paus van Rome bijeen te roepen algemeen concilie iets aan de genezing van de doodzieke kerken kunnen doen?

Zij, die het een schande vinden dat er een vinger uitgestoken wordt tot verbetering der wantoestanden in de kerken, beroepen zich op een algemeen concilie.

Ze zeggen, ook al gaat de grote menigte met een hardnekkig hart haar eigen verderf tegemoet, dat het niet betamelijk is dat een deel der kerk, buiten de anderen om, iets onderneemt wat de leer des geloofs en het leven in gehoorzaamheid aan Gods Woord betreft. Dan wordt de eenheid verbroken en, zo zeggen ze, dan wordt de schade die daardoor ontstaat, nog groter dan de toestand reeds is. Ze beweren dat de kerk verwoest wordt en er grote verwarring ontstaat, wanneer een bepaald volk of natie voor zichzelf een eigen opvatting over de leer der kerk gaat huldigen.

Dit zou wel zo zijn, wanneer ieder lid der kerk, de eenheid van de kerk verachtend, zich om bepaalde persoonlijke redenen van de kerk wilde afscheiden.

Maar daar gaat het hier niet om!

Och, of thans bereikt mocht worden dat alle voorname regenten

en hun naties binnen het christendom in onderlinge overeenstemming tezamen hun vingers opstaken om aan te dringen op verbetering in de huidige droeve toestand! Maar sommigen schrikken voor die gedachte terug. Een verbeterde toestand? Ze zijn zo verwickeld in oorlogen en andere perikelen, dat ze er niet aan kunnen denken, daaraan mede te werken.

We vragen: hoe lang nog zullen ze steeds maar weer uitstellen? Ze denken dat er wel wat zal gebeuren wanneer anderen eens een keer beginnen.

Mag ik eens vrijmoedig spreken over de oorsprong van dit kwaad?

We zien, dat de roomse paus nooit zal toelaten dat alle kerken er in bewilligen zouden (indien dat mogelijk zou zijn), om te komen met bepaalde voorstellen om een synode samen te roepen. De paus zou in dat geval wel het één of ander beloven, maar zodra hij zou bemerken dat er een mogelijkheid open is om tot zo'n hervormingsbijeenkomst te komen, worden alle wegen om dit te realiseren door hem gebarricadeerd. Hij heeft altijd wel wat bij de hand om zo'n verbeteringspoging te verhinderen en hij brengt dat op zijn manier naar voren. Redenen om zulks te verhinderen kan hij wel vinden. De kardinalen, bisschoppen en abten stemmen daar wel mee in. Een enkele uitgezonderd. Want zij zijn er allen op bedacht om het uitoefenen van de tyrannie, zoals zij die in handen hebben, te behouden. En daarbij bekommeren ze zich niet het minst om het welzijn, noch over het verderf der kerken.

Ik zeg dit vrijmoedig en schrik er niet voor terug uw consciëntie tot getuige te roepen, of ik iets anders beweer dan de ondervinding ons heeft geleerd.

Ondertussen verkeert de kerk in de uiterste nood. Oneindig vele zielen worden, niet wetend waar ze het zoeken moeten, jammerlijk benauwd. Velen worden door de dood verrast, tenzij de Heere hen wonderlijk redt. Anderen gaan verloren. Verscheidene sekten ontstaan. Velen, wier goddeloosheid tot nog toe bedekt bleef, ontlene aan de huidige onenigheid de vrijheid om de religie totaal vaarwel te zeggen. Velen, anders zo kwaad niet, worden zorgeloos. Discipline om al deze ellende te voorkomen, is er niet. Er is onder hen, die zich beroemen de enige Naam van Christus en enerlei Doop te hebben, niet meer eendracht, dan of zij een geheel verschillende religie aanhingen.

Het meest ellendige is, dat de afgrijselijke verwoesting van de kerk, waarvoor toch medicijnen gezocht moeten worden, zo duidelijk voor ieder waarneembaar is dat men meent dat deze medicijnen nooit genezing zullen brengen.

En wat doen dan degenen, die met God en mensen de spot drijven en toch ons willen drijven naar een algemeen concilie, waarvan niets goeds is te verwachten?

We zagen reeds dat hun drijven onwaarachtig is.

De Duitsers moeten dit alles maar verdragen. Moeten zij de kerk in hun rijk, stilzittend en toezien, laten vergaan, terwijl ze haar zeer zeker verbeteren konden?

Of zou het niet noodzakelijk zijn, dat ze zich terstond opmaakten om zelf de zaak van de kerk ter hand te nemen?

Anderen zullen daar nooit toe komen. Laten wij er dan toch nooit van beschuldigd kunnen worden, deze zaak verdraagd te hebben.

Wie deze noodzakelijke verbetering, gebruikmakend van de dekmantel van een algemeen concilie, blijft uitstellen, tracht om één of andere duistere reden in eigen belang tijd te winnen. Ze zeggen het niet, maar ze jagen naar eigen belangen, naar eigen voordeel. Daarvan kunnen ze zich niet losmaken, al zou de kerk vergaan.

Ja, maar, zeggen ze, dat zou toch wel wat nieuws, wat vreemds zijn, dat een kerkprovincie zou gaan over delen, over stukken, die onze religie betreffen!

Wat zegt u?

Wanneer in vroeger eeuwen een nieuwe ketterij opdook, of wanneer er om een of andere reden in de kerk onrust ontstond, riep men een provinciale synode bijeen om de verstoring op te heffen. Dan werd niet gewacht tot er een algemeen concilie bijeen zou worden geroepen.

Aleer de bisschoppen uit de gehele christenheid tezamen kwamen in Nicéa (vanwege de zaak Aeristo), waren er in het oosten al heel wat synodes bijeen geweest. Zo zijn er vele voorbeelden te noemen.

Er is geen sprake van een nieuwigheid wanneer in Duitsland (of een ander land) een nationale synode wordt gehouden om met elkaar maatregelen te beraden, die een einde kunnen maken aan de gruwelijke misstanden in de Duitse kerken.

Gezien de vele voorbeelden van dergelijke nationale synodes belet Uwe Majesteit niets, het hele lichaam van zijn rijk weer terug te brengen tot heilige eendracht en wel met middelen, die hij zou prefereren.

De wederpartij, die adviseert het verbeteren der kerken uit te stellen, doet dit niet omdat ze verwacht dat de kerken na verloop van jaren weer tot welzijn zullen komen. Ze houdt ons aan het lijntje met het voorstellen van een algemeen concilie, puur uit eigen belang.

En stel u eens voor, dat in alle ernst - met spoed - alle dingen ge-

Ernstige vermaning, persoonlijk aan de keizer, om over te gaan tot verbetering der droeve staat van de kerken.

Onoverwinnelijke keizer, leent toch niet het oor aan hen die u ophouden, met het oog op een komend concilie, om te verhinderen ook maar iets te doen tot verlichting van de nood der kerk.

Tot nog toe hebben zij vergeefs moeite gedaan om u tot tyrannie te doen besluiten en u tegen ons te wapenen. Voorwaar, u hebt zodoende de bijzondere lof van zachtmoedigheid en bedachtzaamheid bij uw nageslacht verworven. U heeft immers nimmer door de oproerige aanslagen, die u dikwijls kwelden, u laten afhouden van het zoeken naar een blijvende verzoening.

We hopen zeer, dat u er voortdurend op bedacht zult zijn dat deze lof u niet door de onstuimigheid van de vijanden uit handen geslagen wordt.

Augustinus achtte het goddeloos, wanneer men ketters bang zou maken. Ze moeten onderwezen worden, leerde hij. Wanneer zo met ketters gehandeld moet worden, die de kerk in beroering brengen door hun wild en onrechtmatig optreden, dan zal men tegenover ons wel meer beleefdheid in acht moeten nemen, aangezien wij God en de mensen tot getuigen nemen, dat wij niet anders zoeken, dan dat wij ons in leer en leven gedragen naar de zuivere leer des Heeren en dat wij eendracht zoeken onder elkaar.

De paus van Rome praat met zijn aanhang nergens anders over, dan over bloedvergieten en moorden. Daarvan zijt u, grootmachtigste keizer, zelf de beste getuige.

Was het zo geweest, dat u aan haar dolzinnigheid vrij baan had gegeven, dan was er zeker in Duitsland veel bloed gevloeid.

Zou Gods Geest hen aandrijven tot een zodanige wreedheid?

Neen! Dat is hun kwade begeerte, die lange tijd ongehinderd haar gang kon gaan. Die breekt terstond uit in uitzinnigheid, wanneer men begint hen enigszins te temmen.

Er zijn er enkelen, buiten degenen die ons graag met geweld en wapenen onderdrukt zagen, die toch onze zaak haten. Ze hebben daarvan geen kennis genomen. Maar ze ontvonken door eerstgenoemde blaasbalgen, of door ondoordachte ijver.

Wij begeren vurig, dat zij allen nu eindelijk eens eerlijk en oprecht kennis zullen nemen van wat wij moesten verbeteren in de kerken, en waarom. We begeren dat men eindelijk eens naar waarheid en recht zal oordelen over wat ons noodzaakt deze verbetering te ondernemen. Thans worden wij geoordeeld naar valse en zomaar aangenomen waanideeën.

Het is voor ons, grootmachtigste keizer, een heerlijk bewijs van

uw vriendelijkheid en bijzondere wijsheid, dat u standvastig zijt gebleven en u hebt verzet tegen de waanzinnige denkbeelden en begeerten van onze vijanden, die u wilden dwingen tot onrechtvaardige wreedheden tegen ons.

Maar toch rest nog dit: wilt toch geen gehoor geven aan de schadelijke beraadslagingen van hen, die onder de schijn van te willen uitstellen wat dringend voorziening vereist en die het heilig werk (de verbetering van de kerken) beletten, zelfs te niet maken, voorzover een begin is gemaakt.

Mogelijk heeft u er geen vertrouwen in, dat er van de verbetering der kerken, wanneer daaraan krachtig wordt gewerkt, iets terecht komt.

Mag ik dan opmerken, dat groter zwakheid niet bestaat. Hoewel heel veel is te verbeteren, betaamt het zeker u niet aan zulke gedachten toe te geven en kleinmoedig te worden. Zeker niet, wanneer u bedenkt, dat het hier betreft een werk Gods. Daarin werkzaam te mogen zijn, vraagt af te zien van vertrouwen op onszelf en eigen mening opzij te zetten.

Het is wel zo, dat de hele aanpak gemakkelijker zou zijn en vlotter zou verlopen en ook minder zwaar zou zijn dan men over het algemeen denkt, wanneer er meer moed zou zijn om er mede te beginnen. Maar er is een oud spreekwoord dat zegt: Er is niets aantrekkelijker dan wat niet tevens zwaar en bewerkelijk is. We behoeven ons er dan ook niet over te verwonderen, dat we door heel wat moeilijkheden heen moeten worstelen om te komen tot zulk een grote en uitnemende zaak. En daarbij moeten we wel bedenken dat we de Heere geen eer aan doen, wanneer we niet onze harten opheffen tot God. We proberen maar al te veel Gods kracht af te meten naar ons verstand. En dat doen we zeker, wanneer we zien op de thans zo droeve stand van zaken in de kerken en op het bijna onmogelijke van haar herstel.

Hoewel er weinig valt te hopen, nochtans wil de Heere dat wij goedsmoeds zijn, alle vrees van ons zullen werpen en dat we blijmoedig aan het werk gaan.

Laat ons de Heere de eer bewijzen dat wij, vertrouwend op Zijn kracht, niet weigeren te beproeven welke voortgang Hij ons zou willen verlenen.

Wat het zwaarst is moet het zwaarst wegen

De zaken, die in deze tijd in uw rijk uw aandacht vragen, onoverwinnelijke keizer en doorluchtigste vorsten, brengen mede dat u in verscheidene zorgen zijt verwickeld en dat U door de veelheid

dezer zaken verhinderd zijt aandacht te schenken aan de verbetering van de in diep verval geraakte kerk.

Toch zal dit laatste u alles ter harte moeten gaan.

En inderdaad is er veel vlijt, doorzettingsvermogen, aansporing en vuur voor nodig om deze allerbelangrijkste zaak te gaan behartigen.

Er zullen ook wel lieden zijn die van mij zeggen, dat er ook voor mij vele uitgezochte en schone zaken zijn, die ik beter ter hand had kunnen nemen, dan deze vermaning aan u te richten.

Wat moest ik echter anders doen?

Ik sta verlegen wanneer ik de last, maar ook het groot belang zie van alles wat ik in deze vermaning aan u aangesneden heb. Ik wist echter niet beter te doen, dan heel eenvoudig en zonder enige opschik of dure woorden deze zaken naar waarheid u voor te stellen, opdat u ze naarstig zoudt kunnen en willen overwegen. Laat dan ook u in gedachte komen de ellendige schade der kerk. Zou ze ijzeren harten niet bewegen tot barmhartigheid? Ieder kan haar mismaakte en onreine gestalte en haar grote verwoesting gadeslaan.

Wat? Hoe lang zult u nog dulden, dat de bruid van Christus, uw aller moeder, zo terneergestoten en zo aangevochten daar nederligt?

Zij doet in het bijzonder op u een beroep. Op uw trouwhartigheid.

U heeft toch de middelen om haar te helpen?

En bedenkt u dan ook eens, welk een ellende en droefheid ons nog te wachten staat. We staan niet ver meer af van haar totale ondergang. Tenzij de Heere haastig tot haar hulp opstaat. Want Christus zal zeker op wonderbaarlijke wijze en dat ver boven hetgeen wij ons voorstellen, Zijn Kerk bewaren zo het Hem belijft.

Maar, dit zeg ik u, zo u nog een weinig tijds vertoeft in dezen, dan zullen wij in Duitsland geen gestalte van wat kerk genaamd kan worden meer terugvinden.

Let maar eens op hoe op velerlei wijze haar val dreigt en hoevele tekenen er zijn dat deze val voor de deur staat.

Deze tekenen zijn duidelijk genoeg. Ook al is het, dat u daarover nu verder zwijgt.

Wel is het duidelijk en klaar dat Gods wraak ons bedreigt. Zijn dienst is door dwalingen, door goddeloosheid, door verfoeilijk bijgeloof geschonden. De heilige Majesteit Gods wordt door gruwelijke smaadheid onteerd. Zijn heilige Naam wordt ontheilgd, Zijn eer vertreden. Het hele christendom is besmet met afgoderij. De mensen bidden hun eigen verdichtselen aan in plaats van

God. De kracht van Christus zoen- en kruisverdiensten is bijna uit het hart van de mens uitgewist.

Het vertrouwen op de zaligheid is teruggebracht tot ijdele en onwaardige beuzelingen in de vorm van zelfbedachte ceremoniën.

En dan niet te vergeten de vervloekte onreinheid bij de bediening der sacramenten!

De doop is door veel aanhangselen onzuiver gemaakt.

Het Heilig Avondmaal is verdronken in allerlei schande.

Zo is de hele dienst des Heeren veranderd in een verwerpelijke, God-onterende religie.

Al heeft dit onze aandacht niet, de Heere ziet het en zal het zien en zoeken.

Zal Hij ongestraft toestaan dat het sacrament, door Hem zelf ingesteld, vervuild wordt door zovele schandelijke kerkoverrijen? De Heere betuigt nog door de mond van Zijn profeten en roept dat Hij gewapend is om deze afgoderij te wreken.

Voorwaar, wij ervaren deze wraak reeds. De Heere beangstigt ons, vervolgt ons als met gewapende hand. Maakt de Turkse oorlog aller harten niet beducht, vervult Hij de harten der mensen niet met schudden en beven? En dat met recht!

Er wordt druk beraadslaagd hoe tegenstand geboden kan worden.

Heel wijs! Het is nodig. Men zegt: Niet overhaast te werk gaan.

Wellicht terecht. Als dan de beraadslagingen over de toestand van de kerk maar voortgang hebben. Daar is wèl haast bij! Er is al meer dan genoeg uitgesteld.

De oorzaak van de angstaanjagende Turkse oorlog ligt bij òns. Die oorzaak dienen we allereerst uit de weg te ruimen, willen we het Turkse gevaar het hoofd kunnen bieden.

En toch vernemen we: Neen, de huidige reformatie van de kerken moeten we uitstellen tot de tijden gunstiger zijn. Eerst andere zaken in orde brengen.

Het is nodig, onoverwinnelijke keizer, doorluchtigste vorsten, u wèl te beraden. Of begeert u uw nakomelingen geen rijk na te laten?

Maar wat praat ik over nakomelingen! U ziet nu reeds, dat het rijk, thans in verval, bijna haar laatste val tegemoet gaat.

Wat ons aangaat, hoe deze zaak ook moge uitvallen, ons geweten zal ons voor God verontschuldigen dat wij getracht hebben Zijn eer te bevorderen, Zijn kerk te stichten, getrouw daartoe gearbeid hebben, ja, alles hebben gedaan wat in onze macht was.

We zijn ervan overtuigd dat al onze arbeid en onze vlijt nergens anders op gericht was, dan dat we met duidelijke getuigenissen der goddelijke waarheid zouden te kennen geven dat het ons oogmerk was, de kerk des Heeren te verbeteren en haar welzijn

te bevorderen.

Omdat we weten, dat de zaak des Heeren ook in dit schrijven verzorgd en verhandeld werd, vertrouwen wij dat de Heere Zichzelf en Zijn werk geenszins zal laten varen.

Hoe de gang van zaken ook moge zijn, het zal ons nimmermeer berouwen, dit werk begonnen te zijn en dat we daarin nog mogen voortgaan.

De Heilige Geest is de getrouwe en gewisse Getuige van onze leer. Daarom mogen wij weten, dat het de eeuwige waarheid is, die wij prediken.

Wij wenschen van ganser harte - en hebben daar alle redenen voor - dat onze dienst ook voor de wereld tot stichting moge zijn.

Maar dit te bewerken, vermogen wij niet; dat kan de Heere aléén geven.

En is het, dat of door de hardnekkigheid, of door de ondankbaarheid van hen, die we zo héél graag geholpen zouden zien, verdiend wordt dat alle dingen zonder hoop op enige verbetering verloren gaan, dan moest ik toch zeggen, wat een christen betaamt. En ik doe dat met al degenen, die met deze heilige belijdenis begeren in te stemmen:

- Sterven zullen wij.
- Maar in de dood zullen wij overwinnen.
- Niet alleen omdat door de dood ons een zekere ingang geschonken zal worden tot een beter leven,
- maar ook, omdat wij weten dat ons bloed gelijk zal zijn aan het zaad
- om de waarheid Gods te verbreiden,
- die nu bespogen wordt.